

Högskolan
Kristianstad

Högskolan Kristianstad
291 88 Kristianstad
044-250 30 00
www.hkr.se

Självständigt arbete (examensarbete), 15 hp, för
Magisterexamen i Utbildningsvetenskap
VT 2021
Fakulteten för Lärarutbildning

Förskollärares konstruktioner av vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet

Pella Thörnberg/ Cecilia Henriksson

Författare

Pella Thörnberg/ Cecilia Henriksson

Titel

Förskollärares konstruktioner av vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet

Engelsk titel

Preschool teachers' constructions of scientific basis and proven experience

Handledare

Agneta Jonsson

Examinator

Susanne Thulin

Sammanfattning

Syftet med studien är att bidra med kunskaper om vilka förståelser av vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet som konstrueras i kommunikation mellan förskollärare. Studien styrs av två frågeställningar: *Vilka språkliga kategorier konstrueras i förskollärares kommunikation om vetenskaplig grund?* och *Vilka språkliga kategorier konstrueras i förskollärares kommunikation om beprövad erfarenhet?*. Studien har en kvalitativ metodansats, med en teoretisk utgångspunkt i kontextuell socialkonstruktionism. Studiens data samlas in genom två fokusgrupper med tio verksamma förskollärare i förskolan. Datan analyseras med hjälp av begreppen performativitet och fabrikationer. Performativiteten relateras till uppdraget i läroplan och Skollag som förskollärare är ålagda att följa. I läroplanen för förskolan (Lpfö 18) står det att "undervisningen med innehåll och arbetssätt ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet". I studien synliggörs fabrikationer som innebär att förskollärarna framställer eller rättfärdigar sin undervisning på ett bättre sätt än vad som överensstämmer med verkligheten. Studiens resultat visar tre slutsatser: mångtydighet, otydlighet i ansvar och brist på gemensam förståelse av begreppen vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. Begreppen har inte tidigare diskuterats av förskollärarna i studien, vilket innebär att egna tolkningar och förklaringar över begreppen uttalas. Förskollärarna saknar en tydligare definition av vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet, vilket överensstämmer med vad tidigare forskning belyser.

Ämnesord (5–8 st)

Vetenskaplig grund, beprövad erfarenhet, förskola, förskollärare, kvalitativ analys, fokusgrupper, kontextuell socialkonstruktionism, performativitet, fabrikationer.

Author

Pella Thörnberg/ Cecilia Henriksson

Title

Preschool teachers' constructions of scientific basis and proven experience

Supervisor

Agneta Jonsson

Examiner

Susanne Thulin

Abstract

The purpose of the study is to contribute knowledge about which understandings of scientific basis and proven experience are constructed in communication between preschool teachers. The study is guided by two questions: *What language categories are constructed in preschool teachers' communication about the scientific basis?* and *What language categories are constructed in preschool teachers' communication about proven experience ?*. The study has a qualitative methodological approach, with a theoretical starting point in contextual social constructionism. The study data is collected through two focus groups with ten active preschool teachers in the preschool. The data are analyzed using the concepts of performativity and fabrications. The performativity is related to the assignment in the curriculum and the School Act as preschool teachers are required to follow. The curriculum for preschool (Lpfö 18) states that "teaching with content and working methods must be based on scientific grounds and proven experience". The study highlights fabrications that mean that preschool teachers present or justify their teaching in a better way than what corresponds to reality. The results of the study show three conclusions: ambiguity, ambiguity in responsibility and lack of common understanding of the concepts of scientific basis and proven experience. The concepts have not previously been discussed by the preschool teachers in the study, which means that their own interpretations and explanations of the concepts are pronounced. Preschool teachers lack a clearer definition of scientific basis and proven experience, which is in line with what previous research sheds light on.

Keywords (5–8 st)

Scientific basis, proven experience, preschool, preschool teacher, qualitative analysis, focus groups, contextual social constructionism, performativity, fabrications.

Innehållsförteckning

Inledning	4
Syfte	6
Frågeställning	7
Bakgrund	7
Styrdokument	7
Centrala begrepp och definitioner	9
Kunskapsöversikt	10
Beprövad erfarenhet vilar på vetenskaplig grund	12
Begreppen förutsätter varandra	14
Tidigare forskning	17
Vetenskaplig grund genom forskningsmedvetenhet	17
Vetenskaplig grund - en kvalitetshöjande faktor	19
Beprövad erfarenhet- hur blir den till?	20
Vaga definitioner av de båda begreppen	22
Internationellt perspektiv	23
Sammanfattning tidigare forskning	26
Teoretiska utgångspunkter	29
Kontextuell socialkonstruktionism	29
Performativitet och fabrikationer	31
Metod	34
Kvalitativa data	34
Instrument	34
Fokusgrupper	35

Intervjuer	35
Urval	36
Etiska aspekter eller övervägande	36
Genomförande av fokusgrupper/ Tillvägagångssätt	38
Trovärdighet och överförbarhet	39
Databearbetning och analysmetod	40
Kvalitativ analys	41
Metoddiskussion	42
Resultat	45
Språkliga kategorier för vetenskaplig grund	45
Teorigrundad och forskningsbaserad	45
Föränderlig över tid	48
Vilande på publikationer	50
Osäkerhet kring ursprungskällan	51
Otydlighet i ansvar	52
Språkliga kategorier för beprövad erfarenhet	56
Svårtolkat och osäkert	57
Professionens praxis	59
Delad med andra	60
Relaterad till forskning	60
Resultatanalys	61
Vetenskaplig grund	62
Beprövad erfarenhet	63
Slutsats	65
Mångtydighet	65

Otydlighet i ansvar	66
Brist på gemensam förståelse	66
Diskussion	68
Vetenskaplig grund	68
Beprövad erfarenhet	71
Fabrikationer	73
Avslutande reflektion	74
Förslag till fortsatt forskning	77
Referenser	78
Bilaga 1	84
Information över deltagande informanter i studien	84
Bilaga 2	85
Intervjufrågor till fokusgruppen	85
Bilaga 3	85
Missivbrev	86

Inledning

Förskolan är den första instansen i Sveriges utbildningssystem och här vistas barn i åldrarna 1-5 år. Förskolan lyder sedan år 2010 under Skollagen (SFS 2010:800) och styrs av en egen läroplan; Lpfö 18 (Skolverket, 2018). Förskollärare ansvarar för undervisningen i utbildningen där det bland annat gäller att förhålla sig till och skapa förståelse för olika begrepp som de i sin profession behöver implementera. Två sådana begrepp är vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet.

I en artikel av Rudhe (2011, november) anser Liedman att Skolverket i sina formuleringar verkar osäkra vad som menas med vetenskaplig grund. Enligt Liedman tycks det mer handla om ett förhållningssätt och att det blir felaktigt formulerat, eftersom det inte finns någon koppling mellan forskning och undervisning på samma sätt som vid universiteten. Istället föreslår Liedman följande formulering: ”undervisningen bör inte strida mot den rådande vetenskapliga världsbilden” (Rudhe, 2011, november, s.3). Forskarna är ännu inte överens om vad den vetenskapliga grunden innebär eller vem som bär ansvaret för den (Eng, 2020, 22 oktober). Dessutom har det visat sig att det saknas forskning för att kunna bedriva kvalificerad undervisning i olika ämnen och för olika grupper. Ytterligare ett problem är att många skolor och förskolor saknar access till universitetens databaser, vilket ställer nya krav på myndigheterna. En vision är att en gemensam ingång via Skolforskningsinstitutets skolforskningsportal ska utvecklas och där lärare kan tillgå högkvalitativ, ny, svensk, praktisknära forskning. Carlgren (Rudhe, 2011, november) menar som Eng att det behövs forskning för att bygga upp kunskap som kan förbättra skolans praxis. Lärarnas forskning behöver kopplas till konkreta utvecklingsprojekt ute på fältet. Den stora frågan enligt Carlgren är vilken forskning som behövs för att skolans arbete ska kunna vila på vetenskaplig grund?

Debatten kring beprövad erfarenhet har fortlöpt på motsvarande vis, där bland annat Kroksmark (Orre, 2015, oktober), går emot Skolverkets definition¹ angående beprövad erfarenhet och hävdar istället att den beprövade erfarenheten är en fråga om vetenskapsuppfattning och inom vetenskapen kan också undersökningar med få personer ha accepterade forskningsresultat. Därav hävdar Kroksmark att erfarenheten kan ses som beprövad trots att endast en förskola är inblandad. Systematik och dokumentation är de viktiga komponenterna för att kunna fastslå resultaten utifrån sitt projekt, oberoende av kvantitet. Olsson (Höglund, 2019, 2 maj) likställer beprövad erfarenhet med den tysta kunskapen som förekommer i förskolan och menar att den tysta kunskapen ofta inte sätts på pränt och att den bygger på lärares intuition om vad som funkar väl, vilket innebär att den tysta kunskapen kan behövas utsättas för granskning. Lärarnas kunskap behöver tas tillvara och om de egna erfarenheterna används i ett större sammanhang kan läraryrket bli mer attraktivt. Beprövad erfarenhet borde ses som en motor i lärarnas professionsutveckling, enligt Olsson. Eng (2020, 22 oktober) förespråkar på ett liknande sätt att lärarna måste börja ses som producenter av kunskap och att deras kunskap behövs dels för att identifiera de frågor som är av relevans för forskningen och dels för att tolka resultat och omsätta på ett praktiskt, metodiskt vis. Fokuseras det för mycket på regler och generalitet så finns en risk att lärares tysta kunskap göms undan (Eng, 2020, 22 oktober).

Jahnke (Eng, 2020, 22 oktober) menar däremot att det kan bli rent kontraproduktivt att ställa för höga krav på att skolans dagliga arbete ska ha forskningsanknytning. Tidsbegränsning är en faktor i skolans arbete och den kommer inte att räcka till för att ta fram den beprövade erfarenhet som myndigheterna efterlyser. Det kan då i en paradox gestaltas med att lärarna inte hinner delta i praxisnära forskning eller reflektera över sitt lärande och sin undervisning. Eidevald (Orre, 2015, oktober) påpekar att vilken vetenskaplig

---

¹ Se denna studies avsnitt “centrala begrepp och definitioner”, s.9-10.

grund en enskild förskollärares kunskaper lutar sig mot beror på när denne gått sin utbildning. Vidare ifrågasätter Eidevald (Orre, 2015, oktober) om viss forskning ska selekteras bort för att den inte längre stämmer med vår samtid.

När Skolinspektionen (2018) utförde en granskning i landets förskolor fann de bland annat ett behov av att huvudmän för förskolan behöver säkerställa att arbetet i förskolan bedrivs på vetenskaplig grund och utifrån beprövad erfarenhet.

Detta har fått oss att undra om det ser annorlunda ut nu tre år senare och drygt tio år efter att lagtexten formulerats?

Huvudmannen samt förskolläraren har till ansvar att följa Skollagen och till uppdrag att praktisera läroplanen för förskolan (Lpfö 18), som säger att undervisningen med innehåll och arbetssätt ska vila på begreppen. Vi upplever att det finns en mångtydighet som kan medföra att beskrivningarna och uppfattningarna för vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet kan gå isär. Det finns, enligt oss, ett intresse för och en nytta med att studera begreppen närmare på grund av den vaga definition som råder i styrdokumentet. I det svenska utbildningssystemet förekommer styrdokument från förskolan och vidare upp i skolans olika lärosäten, vilket innebär att i vår litteraturstudie förekommer begreppen skola och lärare. Vi har valt att låta begreppet skola inkludera förskola och i begreppet lärare inkluderas även förskollärare. Vi kommer främst att lyfta fram begreppen utifrån ett nationellt perspektiv, eftersom begreppen är framskrivna i svensk lagstiftning.

Syfte

Syftet med studien är att bidra med kunskaper om vilka förståelser av vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet som konstrueras i kommunikation mellan förskollärare.

Frågeställning

Studien styrs av följande frågor:

- Vilka språkliga kategorier konstrueras i förskollärares kommunikation om vetenskaplig grund?
- Vilka språkliga kategorier konstrueras i förskollärares kommunikation om beprövad erfarenhet?

Bakgrund

Studiens bakgrund är uppbyggd av olika delar inom begreppen *vetenskaplig grund* och *beprövad erfarenhet* som är av relevans för vår studie. Begreppen kommer att definieras utifrån Skolverkets beskrivning, förskolans styrdokument kommer att presenteras och slutligen framställs begreppen utifrån kunniga inom ämnet.

Styrdokument

Förskolan blev år 1996 en del av utbildningssystemet och inkluderades år 2010 i Skollagen (Riddersporre & Persson, 2019). Idag innehåller kapitel 8 i Skollagen (SFS 2010:800) bestämmelser som omfattar förskolan, barn och vårdnadshavares rättigheter och skyldigheter, utbildningssyfte med mera. Förskolor som bedrivs i landet ska följa läroplanen, vari förskolans värdegrund och uppdrag samt mål och riktlinjer beskrivs. Läroplanen innehåller ett avsnitt om allmänna råd om förskolans styrning och ledning samt planering och genomförande av utbildningen. Dessa riktar sig bland annat till huvudmannen och dessutom finns det en ansvarsfördelning som innefattar rektorer, förskollärare och annan personal som ingår i arbetslaget. Riksdagen beslutar om Skollagen och regeringen beslutar om läroplanen samt beslutar Skolverket om de allmänna råden (Skolverket, 2020b).

I denna studie riktas intresset mot innebörden i begreppen; *vetenskaplig grund* och *beprövad erfarenhet*. Två begrepp som Skollagen (SFS 2010:800) uttrycker att

utbildningen ska vila på , men som varken förklaras eller specificeras hur de i praktiken ska omsättas. År 2020 infördes begreppen i Skollagen (SFS 2010:800 Kap.1, §5), där det står att den grundläggande förutsättningen för utbildning och undervisning i förskolan är att: ”Utbildningen ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet”. Detta definieras vidare i läroplanen för förskolan (Skolverket, 2018, s.10); att “utbildningen ska alltid vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet när det gäller såväl innehåll som arbetssätt”. Skollagen är en ramlag som är målstyrd och ger utrymme för tolkning (Skolverket, 2020a), vilket innebär att det finns en frihet i vägvalet att nå målen och en valfrihet när det gäller såväl innehåll som metoder. På så sätt finns det utrymme för ansvariga huvudmän att både tolka och tillämpa lagen olika. Syftet med införandet av de båda begreppen var att höja den pedagogiska kvaliteten och ge goda förutsättningar för ledarskapet i förskolan. Inspektioner av skolorna visar dock en otydlig ansvarsfördelning, avsaknad av ett kritiskt förhållningssätt samt brister i huvudmännens roll i att utgöra ett stöd för sina verksamheter (Skolinspektionen, 2019).

Skolinspektionen (2019) är en statlig tillsynsmyndighet vars tillsyn och granskning visar på att det behövs vidtas åtgärder för att följa styrdokument. Det krävs rätt förutsättningar så att de verksamma lärarna ska kunna applicera begreppen i sin undervisning för att säkerställa god kvalitet i utbildningen. Skolverket (2020a) avser att formuleringen vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet bör ses som en helhet. Begreppen befruktar varandra genom att ur vetenskapen kommer ny input till utvecklandet av den beprövade erfarenheten. Vidare ur det senast nämnda begreppet kommer kunskapen ur den lokala kontexten som i sin tur behövs i användandet av de vetenskapliga resultaten, för att kunna tolka dessa.

I Skolverket (2020a) definieras beprövad erfarenhet som professionens egen gemensamma kunskap och att det handlar om att söka efter den bästa praktiken i

syfte att utveckla sin egen kommande praktik. Vidare ingår två komponenter: den faktiska erfarenheten och prövning. Till dessa komponenter adderas dokumentation, reflektion till egna erfarenheter och till kollegors eller forskningsresultat för att få fram nya perspektiv. Det handlar om en kontextuell men också en kollektiv systematik som omfattar fler än den enskilde läraren.

Centrala begrepp och definitioner

Vetenskaplig grund och *beprövad erfarenhet* är två begrepp som infördes i högskolelagen år 1992 och som sedan år 2010 även är införda i Skollagen. På så sätt kan begreppen enligt Jahnke (2019) ses som ett arv från akademien, vars uppgift är att forska fram ny vetenskap. Författaren menar att här finns det dock en skillnad mellan akademien och skolan kring hur begreppen uppkom. Vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet ska bidra till att skolan utvecklas och förändras mot en viss riktning, till skillnad från akademien där begreppen skapades av ett behov inifrån den egna praktiken.

Vetenskaplig grund avser, enligt Skolverket (2020a), att kunskapen ska ha en grund från vetenskapliga studier, både vid planering, genomförande och när förskolan utvärderar. Bakgrunden till förändringen i Skollagen om att utbildningen ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet, är att det i högskolelagen finns en liknande formulering samt att man även vill höja måluppfyllelsen och skapa ett jämlikt och effektivt utbildningssystem genom kompetenta lärare (Olsson, 2018). För att öka kvaliteten i den svenska skolan, infördes även ett krav på legitimation i skollagen år 2011 för lärare och förskollärare. Målet med legitimationskravet var att öka kvaliteten, höja statusen på yrket och tydliggöra vad lärare, förskollärare eller fritidspedagoger har behörighet att undervisa i (Skolverket, 30 augusti 2021).

Beprövad erfarenhet avser enligt Skolverket (2020a) vara en metod som innehåller en systematisk process med syfte att undersöka vad som görs och hur

det görs, för att se om det leder till önskvärda effekter. Begreppet innefattar fler olika områden såsom att testa en idé, vara en modell eller metod utan att vara målstyrd samt kreativitet, öppenhet och utforskande för att kunna skapa ny kunskap. Det handlar om att man med hjälp av planering, dokumentation, uppföljning och analys av sin verksamhet kan skapa kunskaper om vad som leder till ett ökat lärande för barn och vad som inte tycks göra det. Därefter kan man försöka förstärka det som fungerar och förändra det som inte fungerar samt sprida kunskapen vidare till andra verksamheter. Beprövad erfarenhet är ett relativt nytt begrepp inom skolan, där definitionen är erfarenheter och kunnande från yrkesverksammas verksamhet. Det är dock inte detsamma som inarbetad praktik och etablerad praxis menar Olsson (2018).

Beprövad erfarenhet är sprunget ur Socialstyrelsen definition och innebär att: “vården och omsorgen ska baseras på bästa tillgängliga kunskap och bygga på både vetenskap och beprövad erfarenhet”, “Med beprövad erfarenhet menar vi systematiserad erfarenhet som bör vara dokumenterad. Det räcker således inte med allmän (oartikulerad) erfarenhet från yrket” (Socialstyrelsen, 2000).

Kunskapsöversikt

Adolfsson, Håkansson & Sundberg (2015) är sakkunniga utredare inom Skolforskningsinstitutet, en relativt ny aktör, tillsatt av nationens politiker. Författarna menar att det krävs helt andra insatser för att få till stånd en forskningsbaserad av skolan som på sikt är hållbar och bidrar till att påverka skolans måluppfyllelse och utveckling. För att forskningsbasera skolan föreslås fem åtgärder, sammanfattat enligt nedan:

- att det utvecklas en samlande och nationell strategi för forskningsbaserad.
- att spridning och kommunikation kring kvalitativ forskning förstärks.

- att det satsas långsiktigt på att utöka skolans kapacitet i att förstå kritisera och använda forskning i daglig praxis eftersom forskningsresultat måste översättas till praktiken.
- att vidareutveckla samarbetsformer där forskare och praktiker gemensamt strålar samman i att forskningsbasera skolutvecklingen.
- att synliggöra forskningsbaserade utvecklingsarbeten för flera genom utvidgade system för att komma utanför den lokala sfären med framgångsrika arbetssätt (Adolfsson et al. 2015).

Skolverket (2020a) förmedlar att på samma sätt som det krävs att lärarna utvecklar en forskningslitteracitet finns behovet att forskarna utvecklar en praktiklitteracitet. Adolfsson et al. (2015) konstaterar att avståndet mellan forskning och undervisningspraktik behöver minskas. Frågan om en skola på vetenskaplig grund ligger högt upp på den utbildningspolitiska agendan. Hittills finns en tanke om att forskningsbaserad sker genom en process där färdiga forskningsresultat sprids till skolans aktörer och de i sin tur omsätter resultaten i sin undervisning. Det har framkommit att det inte är självklart att forskningsresultatens spridning per automatik innebär att kunskapen används.

Matta (2020) hävdar att tolkningarna kring vad som menas med vetenskaplig grund får konsekvenser för de metoder och teorier som lärarna väljer att grunda arbetet på, det vill säga didaktikens "hur". Därför behöver både lärare och skolledare bli införstådda i begreppet. Vetenskaplig grund syftar exempelvis till vetenskapliga resultat som undervisningen grundar sig på samt även till lärarens förhållningssätt som innefattar att granska, pröva och värdera kunskap. Detta innebär att läraren använder sig av ett forskningsbaserat arbetssätt, vilket både Skollagen och Skolverket har för avsikt med begreppet "på vetenskaplig grund". Problemet, enligt Matta (2020), är att forskning oftast undersöker och försöker förklara fenomen istället för att påvisa resultat kring vad som fungerar eller ej i

skolan. Här hävdar författaren att regelverket blir problematiskt, eftersom den teoretiska modellen kring hur vetenskaplig grund kan fungera är svår att uppnå, med begränsade resurser i den praktiska verkligheten. Jahnke (2019) riktar kritik mot Skolverkets formulering och definition av *vetenskaplig grund* och syftar på att innebörden blir ett förhållningssätt för ett arbete som innehåller kritisk granskning, undersökning eller/ och sökandet efter ny kunskap som sedan testas. Det som förefaller oklart vid införandet av begreppen är om det är forskare vid akademien eller yrkesverksamma lärare i skolan som ska ansvara (Jahnke, 2019).

Sammanfattningsvis vill Jahnke (2019) tydliggöra att Skolverket och Skolforskningsinstitutet inte är överens kring definitionen av vetenskaplig grund. Skolverket definierar begreppet enligt författaren mot ett "görande", där lärarna har ett ansvar över att välja innehåll till sin undervisning. Skolforskningsinstitutet däremot, definierar vetenskaplig grund mot ett forskningsbaserat förhållningssätt, där kunskapen är forskningsbaserad, vilket innebär att kunskapen grundar sig på resultat som kommer från forskningsstudier.

Beprövad erfarenhet vilar på vetenskaplig grund

Beprövad avser något som har prövats med framgång under tillräcklig tid, enligt Kroksmark (2019). Det måste således vara möjligt att fastställa en slags framgång för att det prövade ska kunna benämnas som be-prövad. Den lexikaliska betydelsen av beprövad erfarenhet sammanfattas: "något abstrakt och icke-teoretiskt som är praktiskt prövat av någon så att det prövade kan ses som säkert och framgångsrikt och som gett upphov till en djupare insikt" (Kroksmark, 2019, s.10).

Olsson (2018) menar att begreppet *beprövad erfarenhet* infördes i Skollagen utan någon närmare definition av Skolverket, istället hänvisar Skolverket till definitionen gjord av Socialstyrelsen. Skolverket liknar beprövad erfarenhet vid

forskningsresultat, vilket innebär att den ska fungera i flera sammanhang och ska kunna överföras mellan olika verksamheter inom utbildningssektorn. Det saknas dock forskning kring hur lärare använder beprövad erfarenhet. Olsson (2018) hänvisar till Arnqvists (2017) studie som visade att lärare och skolledare inte diskuterade dokumentationer varken internt eller externt. Processen för att etablera beprövad erfarenhet utifrån granskade och bedömda erfarenheter i förskolan är låg. Detta kan bero på förskolans tradition, enligt Olsson (2018), som tidigare förknippades med ett praktiskt yrkeskunnande där personlig erfarenhet, vardagskunskap och sunt förnuft tog större plats än ämneskompetens. Författaren beskriver att det finns flera utgångspunkter för beprövad erfarenhet i praktiken där professionsutveckling systematiskt synliggör lärares erfarenhet och där kunskap ingår. Det innebär att lärarna själva skapar och utvecklar kunskap om sin egna praktik, undervisningens innehåll, genomförandet och organisationen genom en systematisk process (Olsson, 2018).

Olsson (2018) ser att beprövad erfarenhet som innefattar att lärare prövar och sprider erfarenheter är en del av det systematiska kvalitetsarbetet, men eftersom det enligt författaren föreligger brister kring hur det systematiska kvalitetsarbetet genomförs fungerar heller inte processen att vidareutveckla kunskapen om lärares beprövade erfarenhet. Huvudmannen borde ta ett större ansvar för att bygga upp en kunskapsbas där lärare systematiskt kan pröva erfarenhet. Detta är viktigt hävdar Olsson (2018) eftersom det saknas en definition från Skolverket om hur länge, hur mycket eller hur många som behöver ingå i processen för att erfarenheten ska bli beprövad. Processen behöver omfatta hur enskilda lärares exempel ska placeras in i ett större sammanhang samt en beskrivning om hur kunskapen vuxit fram och vad den grundas på/i (Olsson, 2018). Möjlighet skapas för lärare att få kunskap om sin egen praktik, vilket bidrar till nya perspektiv och frågeställningar. Dessa nya perspektiv och frågeställningar kan exempelvis

utgöras av områden som didaktisk kunskap, arbetssätt samt metoder i undervisningen som i sin tur kan beforskas av akademien (Olsson, 2018).

Jahnke (2019) är överens med Olsson (2018) om att begreppet är otydligt i Skollagen, eftersom det inte finns någon tydlig definition. Jahnke (2019) hävdar att det är i praktiken när något nytt sker tillsammans med barnen eller eleverna som läraren behöver kunna analysera det som sker för att använda kunskapen vid ett annat tillfälle. Det handlar om att pröva erfarenheter. Således handlar det om att pröva ifall "forskningsresultat verkligen fungerar i praktiken" (Jahnke 2019, s.157).

Kroksmark (2019) hävdar att begrepp som levereras med oklara definitioner ofta lämnas obearbetade på grund av att tillämpningen blir likaledes oklar. Detta blir väldigt tydligt när det gäller begreppet beprövad erfarenhet utifrån den icke-beskrivning i Skollagen kring hur begreppet ska tolkas, förstås eller användas av professionen i svensk skola. Frågor som kan uppstå handlar om vem som är aktör, vems beprövade erfarenhet det talas om och hur omfattande erfarenheten bör vara för att erkännas beprövad.

Begreppen förutsätter varandra

Olsson (2018) beskriver att beprövad erfarenhet ska ses som ett komplement och en viktig källa för kunskap som utvecklar utbildningen tillsammans med vetenskaplig grund. Begreppen förutsätter ett utbyte, men eftersom vetenskaplig grund är ett begrepp från forskning, behöver beprövad erfarenhet utvecklas tillsammans med vetenskaplig grund. Författaren menar att vi behöver se på begreppen som att vetenskaplig grund är forskning som hjälper läraren att forma undervisningen och att beprövad erfarenhet är lärarens omdöme om vad som fungerar eller ej. Det vill säga ett forskningsbaserat arbetssätt som binder ihop forskning och praktik (Olsson, 2018).

Här avser Jahnke (2019) att vetenskaplig grund, beprövad erfarenhet samt professionens egen tysta kunskap är en förutsättning för att både forma och utveckla utbildningen. Avseende den tysta kunskapen syftar författaren till den kunskap som genom yrkesutövningen byggts upp genom erfarenheter ur den pedagogiska verksamheten. Genom att uppmärksamma den tysta kunskapen synliggörs två syften; "att fördjupa förståelsen för vikten av att utveckla kvaliteten på denna kunskap" samt "vår förmåga att kommunicera i en viss praktik". På så sätt bistår den tysta kunskapen professionen att göra tolkningar av vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet (Jahnke, 2019 s.12). Den tysta kunskapen behöver reflekteras kritiskt och systematiskt av läraren, eftersom den är en "egen erfarenhet". Utifrån hur Skolverket beskriver begreppen *vetenskaplig grund* och *beprövad erfarenhet* borde definitionen samt förhållningssättet inte kunna ligga till grund för varken verksamheter inom förskola/skola eller dess utbildning, påstår Jahnke (2019). Varken praktiken eller akademien borde nöja sig med myndighetens bristfälliga försök till en förklaring över begreppen. Istället borde praktiken och akademien kontinuerligt samarbeta för att gynna och ta del av varandras praktiker. Ett sådant samarbete och samverkan borde enligt författaren bidra till att utveckla vetenskaplig grund, metoder samt ett gemensamt yrkesspråk. Genom att lärare observerar den tysta kunskap som råder inom praktiken, kan den bli en bidragande faktor till praktikens beprövade erfarenhet tillsammans med akademiska texter och forskningsresultat. Författaren påstår att utbildning som saknar lärares tolkning av den tysta kunskapen kommer inte vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet, eftersom den tysta kunskapen innehåller information från lärares egen praktik; exempelvis praktisk- och pedagogisk kunskap, strategier och tolkningar om den egna verksamheten. Det kan bidra till att lärare inte misstolkar forskningsresultat och undervisningsmetoder, utan istället anpassas den vetenskapliga kunskapen till elevernas kunskapsutveckling (Jahnke, 2019).

Enligt Eidevald (2017, s.36) innebär formuleringen ”utbildningen ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet“, i Skollag och läroplan en skärpning för samtliga yrkesgrupper i förskolan. Eidevald (2017) menar att ett arbete utifrån vetenskapligt grundade analyser förväntas bedöma hur förskolans verksamhet stödjer barnen i deras lärande och utveckling och hur verksamheten kan utvecklas till att utgöra ett ännu större stöd för barnens lärande. Det handlar om att använda sig av vetenskapliga metoder och utgå från kunskap som grundas här. I ett vetenskapligt arbetssätt granskar man på ett systematiskt och kritiskt sätt och sätter enskilda faktakunskaper i ett sammanhang. Svårigheten kan vara att visa hur arbetssätt och förändringar vilar på systematiska och vetenskapliga analyser, och att de är dokumenterade, i relation till vilka förutsättningar barnen har erbjudits att lära sig något. Beprövad erfarenhet betyder inte, enligt Eidevald (2017), vad man har provat innan utan det är först med vetenskaplig grund som erfarenhet kan bli beprövad. Utgår lärare från egna erfarenheter kan det innebära att erfarenheter är obeprövade och oreflekterade. Det är viktigt med tanke på det ovan nämnda att dokumentera sina erfarenheter. Systematiskt kvalitetsarbete ska ske på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. Beroende på när förskollärare utbildades har olika teorier varit olika aktuella (Eidevald, 2017). Förskolan är, enligt Riddersporre & Persson (2017), en viktig aktör för att genomföra förändring och utveckling både internationellt och globalt. Förskolan strävar efter att hitta framgångsfaktorer både för det enskilda barnets behov men även för förskolans utbildningssystem. Förskolan behöver utveckla en kunskapsbas med hjälp av forskning och beprövad erfarenhet, eftersom ämnesdidaktiska kunskaper blir allt viktigare även i förskolan. Det behövs mer forskning och undervisning behöver förstärkas både metodiskt och teoretiskt, där kompetensutveckling borde vara ett återkommande redskap för att utveckla praktiken samt förstärka den med hjälp av forskning och vetenskaplig grund (Riddersporre & Persson, 2017).

Tidigare forskning

För studien kommer den tidigare forskningen om *vetenskaplig grund* och *beprövad erfarenhet* från den elektroniska sökdatabasen ”Summon”. De aktuella sökorden har varit följande: “vetenskaplig grund” och “beprövad erfarenhet” samt “proven experience” och “scientific basis” tillsammans med preschool* med avgränsning “peer review”. Eftersom begreppen är tagna från den svenska Skollagen, förekom det svårigheter att finna både nationell och internationell forskning som belyser begreppen i en förskolekontext. Vi valde att söka på "policy" och "early childhood education" och “global” samt på en australiensisk forskare inom early childhood education: Marilyn Fleer och preschool*.

Nedan presenteras tidigare forskning om vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet som vi fann via sökorden ovan. Studierna inom tidigare forskning som vi tagit del av har genomförts både i verksamheter inom förskola och skola. Eftersom begreppen är inskrivna i Skollagen anser vi det vara rimligt att använda forskning från båda verksamheterna för att synliggöra ett bredare perspektiv i forskningen. Tidigare forskning avslutas med en sammanfattning relaterat till vår studies syfte.

Vetenskaplig grund genom forskningsmedvetenhet

Robertson (2010) har fokus på forskning om hur lärare får ökad vetenskaplig insikt bland annat i hur barn och elever lär. I studien förmedlar Robertson (2010) att i flera led inom skolan; lärare, skolledare och politiker behöver det skapas en forskningsmedvetenhet. Det räcker inte att enbart öka spridningen av forskningsresultat. Svårigheten med att använda sig av forskningsresultat inom skolan kan vara att samhället skiftar och att barn och vuxna lär och utvecklas i olika sammanhang bundna till sin samtid, vilket i sin tur kan medföra att forskare kan ha svårigheter med tillförlitligheten i tolkningen av sina data.

Samhällsvetenskapens sanningar handlar främst om konsensus motsatt naturvetenskapens objektiva och entydigt klara sanningar. Dessutom kan skolforskningen och dess resultat inte alltid vara generaliserbara. Det som fungerar för en lärare i en grupp kanske inte fungerar i andra verksamheter, ty den egna verksamheten anses ofta unik. En del lärare misstror skolforskning, eftersom de ifrågasätter upphovets syfte. Bakomliggande aktörer kan vara politiker, centrala myndigheter eller andra administratörer och att forskningen då inte främjar arbetet med barnen i deras egen utbildning (Robertson, 2010).

Persson (2017) erhöll ett uppdrag av FoU Skola att utföra en rapport om forskningslitteracitet, vilken hävdar att forskningsresultat kan vara svåra att tolka och att generalisera. I samma anda uttrycker sig Larsson (2009) med grund från en studie som presenterar olika resonemang om generalisering, att det kan vara svårt att generalisera forskningsresultat genom att använda sig av kontextlikhet, eftersom olika grupper i olika klassrum handlar på olika sätt och det mänskliga sinnet är av en dynamisk natur. Författaren påpekar att om det ska vara möjligt att ta till sig teorier, skildringar och begrepp som beskrivs i forskning kan lärare börja betrakta det redan kända på ett nytt sätt och utifrån nya perspektiv. Förutsättningen, enligt Persson (2017), är att lärarna har en grundläggande förståelse för forskning och hur kunskap genereras. De måste kunna bedöma och bestämma hur och när forskningsresultat kan användas. Det krävs att lärarna utvecklar en forskningslitteracitet, vilket kan beskrivas handla om allmänbildning i forskning. Robertson (2010) lyfter problemet med att lärare saknar yrkesspråk. Om alla lärare på en skola får en vetenskaplig grund att stå på kan kunskaper genereras genom att lärare kan sätta ord på företeelser som de tidigare saknat benämningar för och därigenom haft svårt att samtala om. Dessutom har flertalet förändringar skett i skolan genom åren utan att det funnits något stöd i forskningen som visat att förändringarna lett till ökad måluppfyllelse. Om lärarna kan erövra en gedigen grund att stå på, förankrad i vetenskapen, kan också lärarna

i sin profession kräva hållbara forskningsbevis för att nya åtgärder eller förändringar verkligen främjar utbildningen och barnens lärande innan dessa åtgärder träder i kraft (Robertson, 2010).

Bjursell & Sjödahls (2018) rapport återger resultatet från en studie om hur styrdokument översätts till det lokala utbildningsområdet och förklarar att de fördelar som man hoppas uppnå genom att arbeta med ett vetenskapligt förhållningssätt i utbildningen är att säkerställa metoder för att förbättra och utveckla styrning och ledning samt undervisningskvalitet.

Vetenskaplig grund - en kvalitetshöjande faktor

Studien från Hansson & Erixon (2020) undersökte lärares samt skolledares uppfattning om vetenskaplig grund och vilka effekter som definitionen kan ha på yrket. De belyser även dilemman som deltagarna ställs inför när de tolkar begreppet utifrån lagens definition. Att undervisningen ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet har medfört olika reformer inom akademien, som orsakar att lärarna blir skyldiga att tolka begreppen. I studien framkom det att lärare med akademiska studier upplever ett antagande om att de ska säkerställa den vetenskapliga grunden som undervisningen ska vila på. Hansson & Erixon (2020) antyder att lärarna tvingas till att göra egna tolkningar av begreppen, utan att kunna diskutera de vetenskapliga frågorna som uppkommer i samråd med någon med vetenskaplig kompetens, vilket bidrar till att läraren lämnas själv med att ta itu med problemen. I deras studie blir det tydligt att exempelvis masterstudenter som återgår till sin praktik får till uppgift att lösa "problemet". Vallberg Roths (2020) studie syftade till att urskilja förskollärares och rektorers vetenskapliga grund i undervisningen genom deras skriftliga beskrivningar. Författaren menar att det finns ett behov av forskning gällande vetenskaplig grund i en förskolekontext för att synliggöra fler bakomliggande teorier än exempelvis endast inlärningsteorin. I studien framkom det fler exempel på teorier med

vetenskaplig grund inom förskolan; bland annat pragmatiskt perspektiv kopplat till Dewey, sociokulturellt perspektiv i vilket man talade om den proximala utvecklingszonen, variationsteorin samt postkonstruktiva strategier i form av metateoretiska förutsättningar (Vallberg Roth, 2020).

Genom att utbildningen har blivit mer forskningsbaserad för att höja kvaliteten i utbildningssystemet ställs det högre akademiska krav på dagens lärare menar Bergmark (2020). På samma sätt som i Vallberg Roths (2020) studie, visade det sig vara betydligt lättare för lärare att reflektera över begreppet vetenskaplig grund, eftersom läraren gör kopplingar till sin egen undervisning via faktorer, metoder och inlärningsteorier som kan påverka undervisningen.

Bergmarks (2020) studie grundade sig på ett förstärkt samarbete mellan akademien med forskare och lärare från förskola/skola. Lärarna som deltog angav att de utvecklade ett professionellt språk och fick en förståelse för hur vetenskapliga metoder kan användas till och bidra i undervisningen. Under studien deltog lärare i diskussioner och praktisk handledning, vilket resulterade i att lärarna uppgav att de hade lättare för att tolka begrepp inom den egna professionen. Resultatet blev att lärarna genererade ett ökat förtroende för den egna kompetensen, genom att kritiskt reflektera över sin undervisning, vilka faktorer, metoder och inlärningsteorier som påverkar undervisningen och lärandet hos eleverna/ barnen. Lärarna som deltog i studien uppgav att de hade utvecklas i sin yrkesroll, bland annat kunde man urskilja att lärarna gav eleverna/ barnen ett större utrymme till att påverka innehållet undervisningen. En bidragande faktor till en framgångsrik professionell utveckling hos lärarna var bland annat att utvecklingsprocessen engagerar och drivs av läraren själv (Bergmark, 2020).

Beprövad erfarenhet- hur blir den till?

Den vaga definitionen från lagen har medfört, menar Bergmark (2020), att lärare och andra aktörer såsom rektorer, huvudmän inom utbildning och skola har givits

ansvaret över att tolka begreppet. Problemet med en vag lagstiftning är att lärare bland annat har svårt att definiera beprövad erfarenhet, eftersom lagen inte säger hur mycket erfarenhet som behövs för att erfarenheten ska betraktas som beprövad. Det saknas även beskrivningar på hur erfarenheten ska dokumenteras, analyseras och spridas lärare emellan. Den beprövade erfarenheten är viktig för att läraren ska få förtroende för den egna kompetensen dels för att kunna koppla sin undervisning till forskningsresultat, dels för att lättare kunna relatera och förstå innebörden av forskning och dess användning (Bergmark, 2020). I sin studie kunde Vallberg Roth (2020) i det insamlade materialet urskilja spår av kommunikation, reflektion och dokumentation av delade upplevelser som kan utvidgas till beprövad erfarenhet. Genom att använda sig av en analysmetod innehållande tre nivåer: handlingsnivå, tänkandenivå och tänkandenivå 2 kunde Vallberg Roth (2020) urskilja hur förskollärare och rektorer baserade sin undervisningsmetod på vetenskap samt att de relaterade dem till teorier såsom variationsteori, pragmatiska- och sociokulturella perspektiv.

I en studie beskriver Nordberg & Jacobsson (2019) sin tolkning över processen för att kunskapen ska ses som beprövad erfarenhet. Författarna beskriver att kunskapen måste testas, dokumenteras samt praktiseras över en längre tid av många personer inom skola/ förskola. Beprövad erfarenhet ska skapas av professionen som arbetar inom verksamhetsområdet, i detta fall inom förskolan. Det bör kunna delas, dokumenteras och utvärderas så erfarenheten kan överföras till fler enheter och användas i flera sammanhang. Enligt Nordberg & Jacobsson (2019) borde arbetsgången följa att erfarenheten visar sig och testas av en person och idén testas sedan av flera personer som reflekterar och dokumenterar. Till sist testas idén av flera grupper som systematiskt dokumenterar och som slutligen uttrycker erfarenheten som beprövad. På så vis menar författarna att den beprövade erfarenheten kan ses som lika relevant som kunskapen som kommer från forskning (Nordberg & Jacobsson, 2019).

Vaga definitioner av de båda begreppen

Nordberg & Jacobsson (2019) undersökte om underlaget för bedömning av språkkunskaper i förskolan vilar på vetenskaplig grund. Deltagarna i studien utgjordes av förskollärare och speciallärare. Undersökningen visade att en majoritet om hela 70 procent av förskollärarna ansåg att bedömningarna som användes var vetenskapligt baserade, eftersom förskolan använde bedömningar som valdes av ansvarande personer. Förskollärarna var säkra på att bedömningarna grundar sig på vetenskap utan att själva reflektera eller begära information som stärker antagandet. Det som förskollärarna reflekterade över var att de saknade och hade efterfrågat kunskap och information om vilket tillvägagångssätt som skulle användas vid bedömningarna. Speciallärarna ansåg att de arbetade utifrån bedömningar och metoder som baseras på vetenskaplig grund. Vid en närmare undersökning visade det sig dock att det fanns en osäkerhet hos speciallärarna kring betydelsen av begreppen vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. Nordberg & Jacobssons (2019) studie visade att mycket av det material och arbetssätt som användes av förskollärare och speciallärarna hade använts på förskolan i många år eller så var användningen av det specifika materialet ett beslut från huvudmannen. Lärarna som ingick i studien uppgav att de arbetade i linje med läroplanen och utifrån vetenskaplig grund. Resultatet från Nordberg & Jacobsson (2019) studie talar också för att förskollärare behöver kompetensutveckling för att bli kunniga men också självsäkra inom metoder samt definitioner och betydelser av olika begrepp som omtalas inom professionen.

Larsson (2014) gjorde en studie som undersökte gymnasierektorers uppfattningar om vad en skola som vilar på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet innebär och hur de arbetade på respektive skola för att detta skulle ske. Resultaten visade att drygt hälften av rektorerna inte diskuterat lagtexten med sina medarbetare och ansåg inte att skolan hade hanterat den nya Skollagens skrivelse. Sju av tretton

intervjuade rektorer beskrev beprövad erfarenhet som en äldre lärare som arbetat länge i sin profession. Flera rektorer talade om ämnesinnehållet när de avsåg begreppet vetenskaplig grund. Det faktum att skolans undervisning vilar på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet exemplifieras med att de följer styrdokumentet och att lärarna undervisar om källkritik. Några rektorer hänvisade till den vetenskapliga förankring i lärarnas utbildning och lärarlegitimationen framhölls som en slags kvalitetssäkring för en god undervisning. I flera utsagor framträdde att rektorerna inte visste hur de skulle vara säkra på att undervisningen grundades på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. I många av fallen ansåg rektorerna att om personalen var utbildad och lärarlegitimerad så var detta en god grund för att verksamheten höll god kvalitet. Larsson (2014) uppger att tre av tretton skolledare stod för en reflekterande syn på vetenskap och forskning. De diskuterade kring området och problematiserade Skollagens skrivning och ansåg sig ha ett ansvar i implementeringen av skollagsändringarna. Författarens avslutande reflektioner vittnar om att drygt hälften av de intervjuade rektorerna inte förstod begreppen som det frågades efter (Larsson, 2014).

Bjursells & Sjødahls (2018) resultat från deras rapport av hur nationella styrdokument översätts till den lokala arenan visar att det både nationellt och lokalt verkar råda en osäkerhet kring vad som avses med beprövad erfarenhet. Forskarna finner i sin studie dokument som innehåller skrivelser som kan liknas vid forskningsimitationer, vilket innebär att de liknar forskningstexter men de saknar ett systematiskt och kritiskt förhållningssätt.

Internationellt perspektiv

Begreppen *vetenskaplig grund* och *beprövad erfarenhet* är inskrivna i den svenska Skollagen, vilket bidrar till att mycket av studiens tidigare forskning har ett nationellt perspektiv. För att få ett bredare internationellt perspektiv på begreppen har vi försökt att bilda oss en övergripande syn om hur utbildningstraditioner ser

ut i andra delar av världen. Vid internationell sökning utifrån denna studies kunskapsöversikt visade det sig att begreppen; *vetenskaplig grund* och *beprövad erfarenhet* kunde relateras till exempelvis det forskningsbaserade arbetssätt som har utvecklats i Finland (Jyrhämä, Kynäslahti, Krokfors, Byman, Maaranen, Toom & Kansanen, 2008) eller till Cherringtons (2018) studie, vilken beskriver hur lärarna behöver utveckla den tysta kunskapen för att synliggöra pedagogiska strategier.

Länder har olika syn på vad och hur undervisning ska bedrivas samt från vilken ålder barnet ska ingå i skolväsendet. Det Fleer (2011) belyser i sin studie är en produktiv och kritisk syn till läroplanens utveckling och lyfter fram att många länder har läroplaner som är tänkta att vara ett stöd för lärare som arbetar med de yngsta barnen. Det finns dock olika traditioner i olika länder angående synen om pedagogisk kunskap och kring inläring för de yngsta barnen. Kunskap som värderas högt i ett land kan värderas på ett annat sätt i ett annat land. Fleer (2011) tar upp exempel utanför OECD-länderna (Organisation for Economic Co-operation and Development) där det är vanligt förekommande att tillämpa kulturhistorisk teori med disciplin som en viktig del. Detta tar sig uttryck både i läroplan och som grund i undervisningen, bland annat i Ryssland och i Nederländerna. Utvecklingsperspektiv med värderingar och disciplinmål samt kreativitet och skapande är vanligt förekommande i läroplaner från exempelvis Kina och Singapore. Slutsatsen som Fleer (2011) betonar är att det kan visa sig vara problematiskt att särskilja sociala- och personliga kunskaper från ämneskunskaper som OECD-länderna inkluderar i sina läroplaner. Läroplaner borde enligt författaren vara i samstämmighet med samtidens barn och i förhållande till deras barndom (Fleer, 2011).

I de nordiska förskolemodellerna framträder kvalitet, utvärdering, individualisering, föräldrars och barns deltagande samt OECD framhållning på livslångt lärande och FN:s konvention om barns rättigheter. Vallberg Roth (2013)

framhäver att det är en skillnad mellan nordiska och andra OECD-länder, eftersom den nordiska modellen involverar barn från noll till sex år, jämfört med andra länders motsvarighet till förskola som erbjuds runt treårsåldern. Sverige har den mest skolorienterade formen av förskola i Norden med sin frivilliga förskola med legitimerade förskollärare och som är inkluderad i Skollagen (Vallberg Roth, 2013). Det gemensamma synsättet för de nordiska riktlinjerna ger enligt Vallberg Roth (2013) ett uttryck för en helhetssyn på lärande snarare än en helhetssyn på barn.

En studie av Cherrington (2018) visade att lärarna i undersökningen uttryckligen fokuserade mer intensivt kring barnens kognitiva och sociala utvecklingen, än på underliggande strategier grundade i pedagogik och teorier. Det visade sig i studien att underliggande teorier, filosofier, värderingar samt undervisning och undervisningsroller var de delar som minst uppmärksammades. Lärarna i studien hade svårigheter både med att förklara den tysta kunskapen och att formulera den i praktiken. En slutsats som Cherrington (2018) drog var att lärarna behöver belysa sin befintliga professionella kunskap, för att kunna förstå dess inverkan på praktiken. Enligt Cherrington (2018) är det en förutsättning för att förstå nyare teoretiska kunskaper och paradigmer inom skolutveckling. Forskning som fokuserar på lärares kunskap och reflektion för de yngsta barnens pedagogiska praxis som innefattar fokus på lärares tysta kunskap, pedagogik, lek, sin roll och kunskap i påverkan mot undervisningen har det gjorts lite studier kring, enligt Cherrington (2018). Större delen av forskningen kommer från akademien och lärarutbildningen.

När det gäller lärarutbildningssystem och forskningsbaserat arbetssätt har Finland visat sig vara långt fram i jämförelse med andra länder (Jyrhämä et al, 2008). Det finns ett utbredd internationellt intresse för det finska lärarutbildningssystemet och de finländska studenterna har presterat bra i internationella jämförelser av akademiska prestationer. I Finland övergick lärarutbildningen till att bli en

akademisk sådan, med krav på magisterexamen för alla lärare, år 1979. Syftet var att utveckla lärare som kom att basera sina yrkesmässiga beslut dels rationella-, utifrån forskningsresultat, dels utifrån erfarenhetsmässiga argument. Lärarna behövde utöver detta kunna läsa pedagogisk, akademisk litteratur på ett kritiskt vis. Studien undersöker finska lärarstudenters syn på det forskningsbaserade tillvägagångssättet. Resultatet visade att studenterna sett till ett helhetsperspektiv var positiva till ett forskningsbaserat förhållningssätt. Studenterna uppskattade att studierna var på magisternivå och ansåg det vara värdefullt att lärare har en bakgrund med långa akademiska studier (Jyrhämä et al., 2008).

Sammanfattning tidigare forskning

Avsnittet om tidigare forskning behandlar begreppen *vetenskaplig grund* och *beprövad erfarenhet*. Övergripande i studierna som vi tagit del av belyses att det behövs en klarare definition av begreppen, eftersom de nu visar sig vara svårtolkade och mångtydiga både för huvudmän, rektorer och förskollärare. En bristfällighet som vi kan urskilja i bland annat Larssons (2014) studie är att det saknas diskussioner mellan rektorer och medarbetare om lagtexter och hanteringen av de nya skrivelserna i Skollagen. Flera studier visar att både lärare och skolledare har svårigheter att tolka lagens definition om vetenskaplig grund. Det förekommer förväntningar på att lärare ska säkerställa en undervisning som vilar på vetenskaplig grund, vilket resulterar i att lärare känner ett åtagande av att uppfylla kraven. Påföljden kan bli egna tolkningar och förklaringar över begreppen. Hanssons & Erixons (2020) studie, som ett exempel, utgick ifrån en kontext där lärare med akademiska studier upplevde att de skulle säkerställa att undervisningen vilar på vetenskapliga grund. Lärarna lämnades själva med att ta itu med problemen samt tvingades göra egna tolkningar av begreppen, utan att diskutera det med någon. Vallberg Roth (2020) menar att det finns ett behov av forskning gällande vetenskaplig grund i en förskolekontext för att synliggöra fler

bakomliggande teorier samt att urskilja undervisningsmetod och relatera dem till exempelvis inlärningsteorin, variationsteori, pragmatiska- och sociokulturella perspektiv. Insikt och vetande om vetenskaplig grund kan genereras i att lärare kan sätta ord på företeelser som de tidigare haft svårt att samtala om.

Bergmark (2020) menar att den vaga definitionen från lagen har medfört att lärare och andra aktörer såsom rektorer, huvudmän inom utbildning och skola har givits ansvaret över att tolka begreppet. Problemet är att lärare har svårt att definiera beprövad erfarenhet, eftersom lagen inte säger hur mycket erfarenhet som behövs för att betraktas som beprövad. Det saknas även beskrivningar på hur erfarenheten ska dokumenteras, analyseras och spridas lärare emellan. Det förekommer en samstämmighet om att erfarenheten ska skapas av professionen i verksamheten och ska testas/ praktiseras över en längre tid av många personer inom förskola/ skola samt systematiskt dokumenteras. Utvärderingen ska generera i en erfarenhet som kan överföras till fler enheter och användas i flera sammanhang. Nordberg & Jacobsson (2019) menar att den beprövade erfarenheten kan då ses som lika relevant som kunskap som kommer från forskning. Vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet är två begrepp som nationellt har en relevans dels i lagstiftning samt styrdokument och i dess samband drar vi paralleller med lärares tysta kunskap samt utbildningstraditioner från olika delar av världen. Många länder har läroplaner som är tänkta att vara ett stöd för lärare som arbetar med de yngsta barnen. Istället styrs länder av traditioner och dess syn på pedagogisk kunskap och inlärning. Cherringtons (2018) studie visade att lärarna hade svårt att förklara och utveckla den tysta kunskapen och att den behöver utvecklas för att synliggöra de pedagogiska strategierna. I Finland studerar lärarstudenter på magisternivå, vilket har visat sig vara värdefullt för undervisningen, att inneha en längre akademisk bakgrund (Jyrhämä et al., 2008). Sverige är det land i Norden som har den mest skolorienterade formen av förskola med en frivilliga förskola

som är inkluderad i Skollagen med legitimerade förskollärare (Vallberg Roth, 2013).

Teoretiska utgångspunkter

I detta avsnitt redogör vi inledningsvis för studiens teoretiska utgångspunkt som är socialkonstruktionism och därefter presenterar vi teorin kring begreppen performativitet och fabrikationer.

Konstruktivister hävdar att de omvärldsuppfattningar och verklighetsbilder vi har formas och får sin innehållsbörd genom kommunikation samt att vi i vårt tänkande gestaltar dem via språket (Linell, 2006). Begrepp, föreställningar och teorier talas därför om som kommunikativt konstruerade. Kommunikation anses bestå av sociala interaktioner och därför har begreppet social konstruktion uppstått. Det som går att konstruera via kommunikation är begrepp, idéer, kunskaper, teorier eller olika tankeformer, men det inbegriper också hur vi förstår personer, objekt, förhållanden och processer i hela vår omvärld. Inom socialkonstruktionismen hävdas att vi gestaltar vår omvärld genom att skapa begrepp och språkliga kategorier och det är själva begreppsliggörandet och förspråkligandet som bidrar till hur vi kan förstå varandra och vår omvärld, dels till vardags men även relaterat till vetenskapen (Linell, 2006).

I denna studie handlar det om att ta reda på vilka förståelser av vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet som konstrueras i förskollärares kommunikation. Enligt ovan menar Linell (2006) att vi gestaltar vår omvärld bland annat genom att skapa språkliga kategorier och detta bidrar till att vi kan förstå vår omvärld och varandra. För att synliggöra och tydliggöra förskollärarnas förståelse om de båda begreppen så kommer empirin att struktureras och organiseras i språkliga kategorier.

Kontextuell socialkonstruktionism

Kontextuell socialkonstruktionism förespråkar empiriska studier av hur människor i olika utsagor försöker konstruera sina uppfattningar om sin omvärld (Linell,

2006). Omvärldsförståelsen, sett ur ett kontextuellt socialkonstruktionistiskt perspektiv, är alltid sedd ur olika vinklar och är i olika grader intressestyrd. När det gäller den kontextuella teorin läggs vikten vid att skilja på olika skeenden och sammanhang där olika teorier utvecklas och används. Teorier kan rekontextualiseras när de skiftar sammanhang och kan få en annan innebörd än i ursprungskontexten. Ett exempel är den svenska debatten om hur de så kallade bokstavs barnen² ska bemötas. Diagnoserna ställs utifrån neuropsykologisk beteendeforskning och kanske de sedan används på ett oprofessionellt sätt i andra situationer, kanske i skolans värld. Detta kan jämföras med hur begreppet beprövad erfarenhet tas i bruk i olika kontexter och tolkas av professioner i olika instanser; vård och omsorg versus förskola och skola. Den kontextuella socialkonstruktionismen går in under *dialogismen* som använder sig av kontexter för att förklara kommunikation, tänkande och handling. Genom interaktioner har olika personer direkta eller indirekta betydelsefulla roller. Meningsskapande sker i enskilda situationer med människor som dels även kan ingå i långa tidsförlopp likt praktiker eller kulturer. Meningsskapandet måste förstås utifrån situationen och mot en längre traditionell bakgrund där aktörerna återskapar traditioner utifrån nya situationer. Det senare gestaltar en central del i den kontextuella socialkonstruktionismen. Utifrån olika kontexter kan vi konstruera verkligheten menar Linell (2006). Förståelse skapas genom interaktion med vår sociala och fysiska omvärld. Förståelsen får vi inte bara av omvärlden utan även ifrån våra egna perspektiv på omvärlden och våra förutsättningar för att få förståelse. I samspel med andra människor byggs omvärldsuppfattningar och även i interaktion med omvärldens erbjudanden för våra sinnen, vårt förnuft och engagemang (Linell, 2006).

---

² Bokstavs barn avser barn med en viss typ av funktionsnedsättning återgiven med förkortning, t ex. ADHD (SAOB *bokstavs barn*, tryckår 2015).

Syftet med denna studie är att bidra med kunskaper om vilka förståelser av vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet som konstrueras i kommunikation mellan förskollärare. Metodvalet för studien är fokusgrupper och för att fånga förskollärarnas konstruktioner om ovannämnda begrepp, har vi för avsikt att med stöd av intervjufrågor skapa utrymme för interaktion mellan gruppdeltagarna. I samspel mellan andra människor bildas uppfattningar om omvärlden och utifrån olika kontexter, menar Linell (2006), att vi kan konstruera verkligheten. Förskollärarna i vår studie har en gemensam kontext och därför kan deras konstruktioner om de båda begreppen som studien fokuserar på generera i olika, språkliga kategorier, vars innehåll visar deras förståelse av begreppen vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet.

Performativitet och fabrikationer

Ball (2001) använder sig av begreppet performativitet tillsammans med utbildning och socialpolitik. Performativitet är en teknik som används inom den offentliga sektorn för att mäta och styra produktivitet och kvalitet av individer och organisationer. Ball (2001) hävdar att den diskurs som nu råder, i postindustriella samhällen, är under tillväxt och står för uppvisande av prestation. Samtidigt växer det fram en bedömningskultur där dessa prestationer ska bedömas. I utbildningssammanhang styrs de verksamma av nya reformer som de ska förhålla sig till. Performativiteten, menar Ball (2001), förändrar lärares och forskares sätt att vara och den påverkar deras görande. Dagens flöde av förändrade krav med förväntningar och indikatorer som gör oss ständigt ansvariga och ständigt registrerade kan lägga grunden för en osäkerhet och det genererar i sin tur att verksamma ifrågasätter sin tillräcklighet eller kunskap om att allt går rätt till. Kommersiella beslut har ersatt rådande professionella bedömningar och brukares behov. Det som har präglats av samarbete och professionalitet styrs istället av tävling och prestationstänk. Det finns en risk att lärarpraktikens förtroende,

omdöme och äkthet offras för intryck och prestanda. Lärarna själva slits mellan sina bedömningar om vad som är god undervisning och det rätta för eleverna och deras behov och vad performativiteten kräver av lärarna. Det blir en kamp som utspelar sig mellan samhällets krav och elevernas behov och mellan styrningen av samhället och professionell autonomi. Insamlande av och dokumentation av data gällande elevers resultat för att upprätthålla skolans image gör att det inte finns ork och kraft kvar att utveckla och förbättra undervisningen (Ball, 2003).

Svaret på eller motsvarigheten till performativitetens kravfyllda innehåll, enligt ovan, benämns av Ball (2001) som fabrikation. Det är ett sätt för lärarna att hantera de nya krav de ställs inför. Fabrikationer produceras, enligt Ball (2001), liksom ett skådespel eller fantasier och gestaltar bilden av skolan som förmedlas utåt av lärarna. Skolan framställs på ett bättre sätt än vad verkligheten bjuder på. Det går till och med att ifrågasätta publiceringar av resultat från olika skolors måluppfyllelse. Det är inte säkert att lärandet och undervisningen är representerat utifrån resultaten, utan påhittade (Ball 2003).

Det *performativa* budskapet, i vår studie, relaterat till den svenska förskolan och begreppen vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet, är det lagstadgade krav som står framskrivet i förskolans styrdokument (Skolverket, 2018); att förskolläraernas undervisning ska vila på dessa. Läroplanens performativa texter ställer krav och gör förskollärarna ansvariga för att undervisningen måste vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. Det kan formuleras *fabrikationer* som gestaltar hur förskollärarna rättfärdigar det de gör som ett bevis på att de ska leva upp till de performativiteter som styr genom läroplan och Skollag. I samband med ett sådant kontrollförfarande föds en osäkerhet, som i sin tur, enligt Ball (2001), kan medverka till att förskollärarna konstruerar fabrikationer som visar hur de undervisar på vetenskaplig grund och utifrån beprövad erfarenhet för att bevisa sitt ansvarstagande och samtidigt synliggöra sina prestationer. I denna

studie innebär det att i de språkliga kategorierna som konstrueras av förskollärare kan Balls (2003) teori användas för att synliggöra fabrikationer. Balls teorier kan appliceras som ytterligare ett analysverktyg och samtidigt ligga till grund för den förklaring, gällande hur förskollärarna gör egna tolkningar beaktande de performativa styrdokumentens lagkrav. Dessa tolkningar ska på något sätt bekräfta att kraven i styrdokumentet följs. Förskollärarna fabricerar således betydelser som upplevs innebära att de vilar sin verksamhet och undervisning på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet.

Metod

I avsnittet presenteras studiens val av undersökningsmetod, med en redogörelse för datainsamling som skedde med hjälp av två fokusgrupper (Bilaga 1) inkluderat undersökningens genomförande, en presentation om vilket urvalsförfarande som använts och därifrån de etiska aspekter som studien utgått ifrån. Avsnittet innehåller även en beskrivning över studiens arbetsgång utifrån vald analysmetod: kvalitativ analys. Till sist följer en diskussion om valda strategier och vilka dilemman som uppstod.

Kvalitativa data

Metodvalet för studien var kvalitativa data. Enligt Bryman (2018) är kvalitativ forskning mer inriktad på ord och en tolkning av den sociala verkligheten och som kan ske via flera olika metoder. Vid kvalitativ forskning är det vanligt att analysen innefattar kategorisering av insamlad data. En aspekt vid kvalitativa undersökningar är kopplingen mellan teori och data samt mellan begrepp och data (Bryman, 2018). Det talade ordet som fångas in genom intervju via fokusgrupper, behöver överföras till skriftligt format genom transkribering (Denscombe, 2018). Fokus för denna studie var att undersöka hur förskollärare i kommunikation med varandra konstruerade olika språkliga kategorier om *vetenskaplig grund* och *beprövad erfarenhet*. Datainsamlingen för studien innebar att vi använde oss av intervjufrågor som stöd i fokusgrupper och materialet, som bestod av två timmars inspelning, transkriberades och kom sedan att kvalitativt bearbetas och analyseras.

Instrument

Studiens syfte var att bidra med kunskaper om vilka förståelser av vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet som konstrueras i kommunikation mellan förskollärare. För att ringa in förskollärarnas förståelse av de fokuserade begreppen genom konstruktion och för att utkristallisera olika språkliga kategorier

som kan uppstå genom social interaktion valde vi att använda oss av fokusgrupper med stöd av intervjufrågor.

Fokusgrupper

Fokusgrupper används som metod, eftersom informanternas perspektiv och synsätt framkommer och synliggörs via diskussioner, frågeställningar och ställningstagande. Fokusgrupper är bra att använda för att genomföra intervjuer i en liten grupp med informanter. Metoden är densamma som fokuserade intervjuer, eftersom frågorna är öppna och rör ett specifikt ämne som är av intresse för informanterna (Bryman, 2018). För att kunna möjliggöra för informanterna att i en social interaktion kommunicera och konstruera olika språkliga kategorier av de båda begreppen bör fokusgruppen innehålla sex till nio informanter och pågå max i en och en halv till två timmar, enligt Denscombe (2018). Vår roll som samtalsledare, även kallad moderatorer under fokusgrupperna, innebar att stödja och underlätta för informanterna. Moderatorns uppgift är att skapa tillit och ett förtroendefullt klimat i gruppen för att i sin tur få informanterna att känna sig bekväma och trygga så att de vågar uttrycka sig öppet och fritt (Denscombe, 2018). Eftersom vi var två under fokusgrupperna kom en av oss att vara moderator och den andre innehade rollen som sekreterare för att kunna dokumentera vad som skedde under samtalet (Patel & Davidson 2019).

Intervjuer

Intervju inom forskning är en metod för datainsamling och har fokus på vad människor säger, tror och har åsikter om (Denscombe, 2018). Vid samtalen i fokusgrupperna använde vi oss av intervjufrågor för att ge stöd åt kommunikationen mellan informanterna. Eftersom studiens frågeställningar fokuserade att få fram vilka språkliga kategorier som konstruerades av vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet genom informanternas

kommunikation, behövdes intervjufrågor för att stödja samtalet i fokusgrupperna. Under fokusgrupperna använde vi oss av strategier som är vanliga under en intervju, till exempel var vi uppmärksamma på att informanternas svar var påverkade av hur de uppfattat frågorna och varandras svar. Under intervjun upprepade vi frågorna, bad informanterna om ytterligare exempel, frågade om informanterna kunde utveckla sitt svar mer genom att klargöra eller delge oss fler detaljer. Vi sammanfattade informanternas och våra tankegångar efterhand. Vid samtalen i fokusgrupperna dokumenterades datan med hjälp av fältanteckningar och ljudinspelning via diktafon.

Urval

Vår studie grundade sig på ett explorativt urval (Denscombe, 2018), eftersom det var en relativt mindre studie med ett förhållandevis nytt ämne. Det viktiga vid ett explorativt urval var att få en större spridning och med fler exempel av språkliga kategorier konstruerade av begreppen *vetenskaplig grund* och *beprövad erfarenhet* i förskolläraernas kommunikation, snarare än att belysa hur populationen förhöll sig till ämnet. Urvalsprocessen för ett explorativt urval följer den subjektiva urvalsprocessen. En subjektiv urvalsprocess för vår studie innebar att vi avsiktligt riktade in oss på ett färre antal personer med relevant yrkesprofession och kunskap för ämnet (Denscombe, 2018). Till fokusgrupperna söktes förskollärare från olika kommuner och med varierande yrkesaktiva år, för att få en större spridning bland informanterna.

Etiska aspekter eller övervägande

Studiens metod grundar sig på tio informanternas deltagande i två fokusgrupper, där urvalet avsiktligt riktades in på förskollärare från olika kommuner och med varierande yrkesaktiva år inom förskolan. Eftersom vi vid samtalen i fokusgrupperna använde oss av intervjufrågor för att ge stöd åt kommunikationen

mellan informanterna, ställdes det krav på oss som forskare att förhålla oss till Vetenskapsrådets (2017) etiska aspekter. De fyra etiska riktlinjerna innehåller krav som gäller både forskaren, forsknings- inriktning och genomförande, som är: informationskravet, samtyckeskravet, nyttjandekravet och konfidentialitetskravet. Hur urvalet skedde för studien kommer mer ingående beskrivas nedan. Under urvalsprocessen där informanterna tillfrågades om att delta i studien blev de även informerade om undersökningens innehåll. Varje informant tillhandahöll sedan ett mejl (Bilaga 3) där det tydligt framgick att de hade rätt att avbryta sitt deltagande när som helst före samtalet i fokusgruppen skulle äga rum och samma information gavs inledningsvis vid fokusgruppsamtalet. En samtyckesblankett skickades individuellt ut till informanterna samt ett frankerat kuvert för återsändning efter signering. Blanketten förvaras säkert tillsammans med studiens rådata. På så vis anser vi att studien har uppfyllt informationskravet och samtyckeskravet. Informanterna blev både genom mejl och före deras deltagande i fokusgruppen upplysta om att deras deltagande är anonymt och att deras uppgifter som lämnas behandlas utifrån sekretess. På samma vis informerades informanterna om att det insamlade materialet i form av ljudinspelning och fältanteckningar endast används för denna studies ändamål och kommer förstöras efter uppsatsens publicering. Eftersom informanten deltar i en fokusgrupp med flera andra deltagare blir det som sägs känt för fler än för vad som skulle vara aktuellt vid en intervju, där det endast är forskaren och deltagaren närvarande. En viktig aspekt är att deltagarna själva kan identifiera varandra, vilket gjorde att vi som forskare tydligt och klart behövde informera om sekretessen som råder inom gruppen. Informanterna informeras om att det insamlade materialet endast kommer behandlas av oss och att ingen av deltagarna kommer att kunna identifieras av utomstående som tar del av studien.

Genomförande av fokusgrupper/ Tillvägagångssätt

Urvalet för studien innebar att vi inför bildandet av första fokusgruppen tog kontakt med informanter via en konferens. En öppen förfrågan ställdes till förskollärarna som närvarade, vilket resulterade i att fem förskollärare visade sitt intresse för att delta i studien. Gällande första fokusgruppen deltog, efter avhopp, fyra förskollärare. Det är ett färre antal informanter än vad Denscombe (2018) rekommenderade. Vi valde trots detta att genomföra samtalet i fokusgruppen, med en insikt om att vår roll som samtalsledare skulle bli mer aktiv i att få informanterna att uttrycka sig och ge mer ingående exempel. För att rekrytera informanter till den andra fokusgruppen togs kontakt via mejl med fyra rektorer med en förhoppning att rekrytera förskollärare till studien, men tyvärr visade inga förskollärare intresse av att delta. Rekryteringen fortsatte sedan via telefon, mejl och sociala medier, vilket resulterade i att sex förskollärare anmälde sig för att delta i den andra fokusgruppen.

För vår studie innebar empiriinsamlingen att vi bildade två olika fokusgrupper med sammanlagt tio stycken förskollärare som representerade förskolor från tre kommuner i tre olika län i Sverige. Inför undersökningen skickades individuella mejl (Bilaga 3) till var och en av deltagarna, innehållandes information om studiens undersökning, kontaktuppgifter samt en samtyckesblankett, för att följa Vetenskapsrådet (2017) etiska riktlinjer som beskrivits mer ingående ovan.

När fokusgrupperna ägde rum gavs återigen information om undersökningens innehåll, där vi poängterade att deltagandet var frivilligt men framhöll att deras uppfattning om ämnet var av betydelse för studien. Deltagande informanter kommer att erhålla information om när och var studien publiceras.

Fokusgrupper genomförs vanligtvis genom att informanterna och forskaren träffas, men på grund av de rådande omständigheterna under pandemin genomfördes träffen online via ett videomötesprogram. Att fokusgruppen

genomfördes online kan vara en fördel, eftersom det kunde anses som lättare för informanten att delta i undersökningen samt att alla befann sig i en trygg miljö (Bryman, 2018). Videomötesprogrammet för onlinemöte erbjöd deltagarna att ses i realtid under ca 60 minuter, vilket genererade i en möjlighet för alla att kunna se varandra och svara direkt. Informanterna gavs möjlighet till att engagera sig i varandra utsagor, vilket kunde bidra till en djupare diskussion. Nackdelar med fokusgrupp kan även vara dess fördelar menar Bryman (2018), vilket innebär att deltagarna blir påverkade av varandras synpunkter och utsagor, samtidigt som det är önskvärt att deltagarna bygger vidare på det som diskuteras och utvecklar sin tankeprocess om begreppen. Deltagarna kan i samtalet få perspektiv på begreppen samtidigt som risken finns att deltagarna samlas kring en åsikt. Fokusgruppen organiserades genom att en av oss deltog som moderator och den andre sekreterare. Moderatoren fördelade ordet mellan informanterna och dirigerade turtagningen dem emellan. Under fokusgruppen bad moderatoren informanterna att beskriva mer, ge exempel eller svara på varandras utsagor för att få en mer djupare kunskap om vilka förståelser av vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet som konstruerades i kommunikation mellan informanterna. Vårt syfte var inte att lyfta fram individuella åsikter, även om rådatan transkriberades utifrån informanternas utsagor, utan det var vilka förståelser av vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet som konstrueras i kommunikation mellan forskollärare

Trovärdighet och överförbarhet

Trovärdighet och överförbarhet i en kvalitativ studie grundar sig bland annat på huruvida undersökningen går att efterlikna genom att på ett systematiskt sätt beskriva hur undersökningen genomförts. Vid kvalitativ forskning kan det vara svårt (Bryman, 2018). I vår studier kan svårigheterna att efterlikna undersökningen bero på de unika, enskilda informanter som valts ut eller den unika grupsammansättning för fokusgrupperna. Eftersom informanterna och

gruppsammansättningen är unik för studien kan även kommunikationen under fokusgrupperna som uppkommer i relation till det någon annan har sagt betraktas som unik. Denna sociala interaktion bidrog till en frihet i fokusgrupperna och i informanternas utsagor, vilket gav en komplexitet i studiens undersökning som är svår att replikera. Rollen som moderator påverkades och förändrades av informanterna, eftersom intervjufrågorna som användes förändrades efterhand, baserat på det som sades och hur informanternas utsagor tog form. För att kunna bedöma validiteten i en kvalitativ studie förekommer begreppet tillförlitlighet som innehåller: trovärdighet, överförbarhet och pålitlighet. Det ska därmed finnas en möjlighet att styrka och konfirmera forskningen (Bryman, 2018). Studiens urval har en påverkan men även informanternas tidigare erfarenheter (Bilaga 1), eftersom erfarenheter formar oss som individer. En annan aspekt är vår roll under undersökningen, där våra förkunskaper som forskollärare kunde bidra till att anpassa intervjufrågorna (Bryman, 2018).

Databearbetning och analysmetod

De två fokusgrupperna som hölls via videomötesprogrammet varade i ca 60 minuter vardera. Allt innehåll i form av tal från ljudinspelningarna transkriberades och användes för att bearbeta och kategorisera materialet från fokusgrupperna som en del i vår analysprocess. Materialet resulterade i rådata om 17 sidor, innehållande 9441 ord. Analysprocessen inleddes omgående i anslutning till att fokusgrupperna var genomförda. Rådatan från analysprocessen indexerades och kategoriserades för att lättare kunna identifiera innehållet som på ett selektivt sätt var kopplat till studiens syfte (Denscombe, 2018). Vi transkriberade citat och utsagor som illustrerade de språkliga kategorier som konstruerades. Ett komplement till transkriberingen är att materialet kodas för att underlätta och för att kunna identifiera och navigera i materialet (Denscombe, 2018). Datan kodades i olika färger för att lättare kunna placera utsagorna i olika begrepp och ord som

sedan organiserades i kategorier. När analysen innehållandes de språkliga kategorierna hade identifierats och resultatet var presenterat, lades ytterligare ett analysverktyg till: *performativitet* och *fabrikationer*. Det innebar att förskollärarnas konstruktioner av språkliga kategorier analyserades mot professionens uppdrag och skrivelser i läroplan och styrdokument.

Kvalitativ analys

Vid kvalitativ forskning är analys av data centralt och påverkas av studiens metodansats som är en styrande faktor för vilken typ av kunskap man vill nå samt vilka frågor som ställs (Fejes & Thornberg, 2015). Detta synliggörs i vår studie genom valet av att använda kvalitativ analys och metod i form av fokusgrupper. Vid kvalitativt analysarbete bearbetas datan och organiseras för att kunna skapa mening och identifiera det som är av vikt för studien. Proceduren för genomförandet av analysen för vår studie följer ett arbetssätt som inleds med att datan kategoriseras utifrån begreppen baserade på studiens forskningsfrågor:

- Vilka språkliga kategorier konstrueras i förskollärares kommunikation om vetenskaplig grund?
- Vilka språkliga kategorier konstrueras i förskollärares kommunikation om beprövad erfarenhet?

För att urskilja vilka språkliga kategorier som förskollärarna konstruerade om de båda begreppen, bearbetades materialet flera gånger. Därefter koncentrerades de utsagor som vi ansåg vara väsentliga för studien (Fejes & Thornberg, 2015). Initialt i analysen delades begreppen upp och utsagorna tillhörande varje begrepp kategoriserades. För vetenskaplig grund bestod analysen inledningsvis av fem kategorier (*definition av vetenskaplig grund, kritiskt förhållningssätt, medvetenhet, samsyn* samt *svårigheter*) och för beprövad erfarenhet två kategorier (*komplext* och *praxis*). Analysprocessen fortskred genom att kategorierna och dess innehåll bearbetades i interaktion med studiens syfte, forskningsfrågor och

teoretiska ramverk. Sista etappen i analysprocessen resulterade i nio språkliga kategorier som utkristalliserats i förskollärarnas konstruktioner av begreppen. Vetenskaplig grund härleddes till fem kategorier: *teorigrundad och forskningsbaserad, föränderlig över tid, vilande på publikationer, osäkerhet kring ursprungskällan, otydlighet i ansvar* och beprövad erfarenhet härleddes till följande fyra: *svårtolkat och osäkert, professionens praxis, delad med andra* samt *relaterad till forskning*. Studiens resultat presenteras utifrån analysens språkliga kategorier. De språkliga kategoriernas innehåll låg sedan till grund dels för analysverktyget som utgick ifrån begreppen *performativitet* och *fabrikationer* och dels för studiens slutsats och avslutande reflektion.

Metoddiskussion

För att finna den mest passande metod för vår studie tog vi utgångspunkt i syfte och frågeställningar samt studiens teoretiska utgångspunkt. Att utgå ifrån kontextuell socialkonstruktionism innebär att man utgår från en kontext för att förklara kommunikation, tänkande och handling (Linell, 2006). I vår studie ville vi skapa utrymme för interaktion mellan informanterna och valde på så vis att använda fokusgrupper, eftersom det är i samspel, enligt Linell (2006), som uppfattningar bildas. Metodvalet för studien skulle även generera i kategorier med grund i undersökningens syfte.

Vi tog i beaktning och övervägde vår roll som forskare, utifrån Fejes & Thornbergs (2015) beskrivning; att vid samhällsvetenskaplig forskning har forskaren en central roll både i analysprocessen, vid diskussion och i slutsatsen. Vi drog slutsatsen att vi var en del av interaktionen och kunde därför inte presentera undersökningen på ett otolkat sätt, eftersom Fejes & Thornberg (2015) menar att forskaren står i relation till det som beforskas. Vi var varse om att dessa faktorer kunde ha en påverkan på studien, men vi försökte tona ner vårt synsätt och på ett opersonligt sätt beskriva studien.

Att metodvalet föll på fokusgrupper grundar sig på studiens syfte samt vår nyfikenhet på vilka språkliga kategorier som konstrueras i förskollärares kommunikation om begreppen. Vi hade en uppfattning om att det saknas kunskap om ämnet och att vår studie kunde bidra till ett ökat vetande. Vi fann ett intresse under fokusgrupperna i förskollärarnas utsagor och med hjälp av intervjufrågor hade vi en uppfattning om att innehållet erhöll ett djup med fler exempel än vad som hade åstadkommit via en vanlig intervju. Fördelar med valet av fokusgruppen var spridningen gällande erfarenhet, utbildning, yrkesverksamma år och geografisk belägenhet av förskollärarna som deltog i fokusgrupperna (Bilaga 1) samt att vi kunde ställa ytterligare frågor under undersökningen. Nackdelar som vi upplevde var bland annat svårigheten i att organisera en korrekt turtagning mellan informanterna i fokusgrupp. Problemet som skedde var att vid flera tillfällen under fokusgruppen pratade två eller flera personer i mun på varandra. Vår reflektion är att problemet var knutet till att fokusgruppen organiserades online. Lösningen blev att sekreterarens roll utvecklades till att vara ett stöd för moderatorn genom att via turordning fördela ordet till rätt informant.

Vi blev även varse om att hur ordet fördelades hade en inverkan samt en påverkan på efterkommande utsagor. Vi hade en förförståelse och en föräning om att informanterna kunde påverka varandra efterhand som utsagor genererades under samtalsgången. Detta försökte förebyggas dels genom att variera frågornas ordning och dels genom turtagning mellan informanterna. Fördelen med att undersökningens ljudupptagning spelades in via diktafon, var att det gav oss möjligheten att återigen kunna lyssna på vad som sades, vilket bidrog till en större tillförlitlighet för studien.

I studiens kvalitativa analys valde vi att strukturera utsagorna utifrån gemensamma nämnare, för att sedan urskilja språkliga kategorier. De språkliga kategorierna blev föremål för ytterligare en analys genom att begreppen performativitet och fabrikationer applicerades. Detta för att kunna placera

förskollärarnas utsagor i relation till läroplan och styrdokument. Det performativa budskapet likställs i vår studie med att undervisningen på ett lagstadgat vis ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. I förskollärarnas utsagor om begreppen borde analysen kunna utkristallisera de fabrikationer som formulerades i samtalen i relation till de performativiteterna som styr förskollärarnas yrkesutövning.

Resultat

I resultatdelen presenteras informanternas utsagor från fokusgrupperna, organiserat utifrån de språkliga kategorier som konstruerats och som synliggjordes i analysprocessen, vilket gör att informanternas utsagor inte specificeras eller redovisas individuellt. Syftet med studien var att bidra med kunskaper om vilka förståelser av begreppen som konstruerades i förskollärarnas kommunikation. Studiens syfte hade inte för avsikt att undersöka enskilda förskollärares utsagor eller föreställningar om begreppen. Först presenteras vetenskaplig grund och därefter beprövad erfarenhet.

Språkliga kategorier för vetenskaplig grund

I detta avsnitt presenteras de språkliga kategorier som genom analysprocessen utkristalliserats i förskollärarnas konstruktioner av begreppen. Inledningsvis presenteras fem kategorier för vetenskaplig grund.

Teorigrundad och forskningsbaserad

Förskollärarna i studien kommunicerar och konstruerar sin förståelse på olika sätt när de relaterar till begreppet vetenskaplig grund. Flera säger att vetenskaplig grund bygger på teorier och är något som förklarar omvärlden. Även om forskning är föränderlig så uttrycker någon att det trots allt är det de får förhålla sig till, utan att de för saks skull verkar statiska i sina val, snarare kritiska. Hur man ser på saker och ting är föränderligt beroende på forskningsfokus och vilka teoretiska utgångspunkter man utgår ifrån.

Jag tänker att man behöver läsa mer än en bok och sen ställa mot varandra. Det finns olika forskning och vad de refererar till, att man har lite koll när man läser litteraturlistor. Det kräver ju lite när man

läser också att man får till det här kritiska tänkandet.

En förskollärare förmedlar att det är ganska spännande att göra jämförelser och se förhållandet i varför de gör som de gör med de valen de har. Vidare menar någon att de kanske inte är de som har kunskapen och vet alla svar men de får förhålla sig till det som forskning visar. Det innebär inte att de hela tiden ska förnya sig utan det gäller att vara kritisk, menar någon av förskollärarna. En annan håller med och tillägger att de är kritiska när det är någon ny forskning som presenteras; dels positivt men även negativt kritisk och att de får värdera och jämföra. En av förskollärarna uttrycker:

Jag tänker lite såhär att beroende på vad jag tar för...jag kan ju byta också beroende på vad jag står för....vetenskaplig....alltså teoritänk. Den behöver ju inte vara likadan i alla situationer...

Det handlar om att ha ett kritiskt förhållningssätt, sammanfattar en av förskollärarna.

Någon berättar att de använt en vetenskapligt baserade teori: *anknytningsteorin* i samband med inskolningen. De har kunnat motivera till vårdnadshavarna varför de har gjort vissa prioriteringar och hur de agerar i själva inskolningsmomentet utifrån vetenskaplig grund. En av förskollärarna exemplifierar utifrån en diskussion de har haft:

Men vi diskuterade mycket kring sortering som vi upplevde att vi faktiskt gör inom ganska många områden. Att dels kategorisera inom språk till exempel och inom matematik och också inom naturvetenskap, och att det är någonting man gör.

Sen så hittar vi hjärnforskning som faktiskt visar att:

Ja, men det här är ju nödvändigt för utveckling!

Exemplet ovan beskriver hur förskollärarna menar att de kan vidimera den undervisning som bedrivs i efterhand genom att leta upp forskning som passar in och som bekräftar att det de gör är vetenskapligt förkunnat.

Den vetenskapliga grunden konstrueras på ett explicit vis när en förskollärare förklarar att kollegorna ibland får möjlighet att diskutera i arbetslaget huruvida undervisningen kan kopplas till forskning. Dessa diskussioner kan i sin tur bidra till att förskollärarna ges möjlighet att motivera varför de väljer att agera på ett visst sätt. Det kan bidra till en samsyn, ett gemensamt förhållningssätt och ett förtydligande kollegor emellan. Det finns även uttalanden som konstruerar vetenskaplig grund utifrån ett implicit förhållningssätt. Förskollärarna menar att de inte alltid uttrycker att det de gör vilar på vetenskaplig grund men att de på ett outtalat vis vet att det de gör är vetenskapligt framtaget.

En förskollärare uttrycker att som förskollärare tänker de kanske lite mer på varför de gör saker och hur de utför saker. Samtidigt måste förskollärarna ha något att luta sig mot för att få en dignitet i det som sägs men också för att det ska bli hållbart i utvecklingen av arbetet.

Om vi jobbar till exempel med "Mattelyftet" så får vi med oss en massa. Vi vet ju varför vi gör det, vi har syfte med varför vi gör det och så men vi får ju inte runt sen och säger att nu ska vi göra detta för det är vetenskapligt beprövat och framtaget, men det vet vi ju att det är.

Medvetenheten finns där men det innebär inte alltid att förskollärarna uttrycker explicit att det handlar om vetenskaplig grund.

En av förskollärarna menar att forskning kan bidra till enighet i arbetslaget:

Jag tänker för att man ska bli eniga i arbetslaget och att det inte ska bli så splittrat, att den tycker så i den ena situationen och en annan tycker så utan att det ska bli mer enat för barnen med, att de får samma förhållningssätt att man enas. Man kan aldrig vara exakt likadana i allt men att man ändå kan lyfta de diskussionerna om varför tycker vi som vi tycker och gör som vi gör.

Hen menar att verksamheten kan på detta sätt bli tydligare både för vuxna och för barnen. En annan förskollärare bekräftar det ovan sagda med att det blir en samsyn och lättare att diskutera och genomföra något om alla knyter sin undervisning till forskning. Det blir en styrka för hela arbetslaget och slutligen gynnar det barnen.

Föränderlig över tid

Flera förskollärare menar att det avser den forskning som gäller just nu, den de för närvarande lutar sig på är den vetenskapliga grunden. Forskning är föränderlig, säger en annan och syftar på att saker och ting kan förändras över tid.

Alltså som den barnsynen man hade för tio år sen, den har förändrats så att säga, och den kommer att förändras. Det beror på hur man ser att barn lär. Det är inte samma ska som för tjugo eller femtio år sen. Det är inte som man ser det idag utan man har annan forskning, annan vetenskaplig förståelse

En förskollärare gör oss uppmärksamma på den gemensamma barnsynen och att den har kommit till förskolan och pedagogerna via läroplanen.

Ja, men det här att man ser barn som kompetenta till exempel. Det är inte ett kärll som ska fyllas utan idag kan barnen, de vet och kan. Man har ett samlärande tillsammans med barnen, ser dem som medforskande.

Det handlar om vad som krävs av pedagogerna respektive vad som krävs av barnen i verksamheten. Barnsynen som råder idag, tycker förskollärarna, är baserad på nyare forskning.

Det krävs en medvetenhet i att forskning förändras och att forskare i sin tur inte alltid är eniga. Ibland söker förskollärarna bekräftelse genom att söka det de är ute efter att finna. I vetenskapliga rapporter går det att hitta forskning att bekräfta sig med, menar en av förskollärarna. Hen fortsätter att förklara hur viktigt det är att värdera varje planering eller varje aktivitet i vad hen grundar det på. Utan att de är helt eniga om vad vetenskaplig grund betyder, och att de utöver det har svårt att relatera till exempel på forskning som de lutar sig mot i förskolan, så anser en förskollärare att det är bra om planeringen och olika beslut grundar sig i vetenskapen för att komma ifrån sitt personliga tyckande:

Jag tänker väl som så att det är viktigt att man som pedagog är medveten om de val man gör och varför man gör det. Då är det ju bra att ens planering och ens beslut grundar sig i en vetenskaplig grund så att det inte bara är mitt personliga tyckande.

En förskollärare förmedlar att medvetenheten har ökat när andelen förskollärare har ökat i grupperna. Det är fler som får den vetenskapliga grunden till sig genom utbildningen och när allt praktiskt fungerar som det ska på förskolan så är det en märkbar förändring med fler förskollärare i grupperna.

Vilande på publikationer

En förskollärare uttrycker att det handlar om texter som forskare publicerat medan flera av förskollärarna uttrycker att de läser forskningsbaserad litteratur, vilket i sin tur inte behöver innebära att det är texter som är komna direkt från forskning. Utbildningen kopplas till forskning på ett tydligare vis och det pratas mer forskning idag, uttrycker en tredje.

Ja, vetenskaplig grund för mig är helt enkelt att du går in och läser från forskare vad det är de har kommit fram till i sina studier.

Förskolläraren ovan tillägger att det finns många olika saker i den pedagogiska verksamheten som det har forskats kring. En annan förskollärare instämmer i att ordet vetenskaplig grund betyder att det är forskning som har gjorts kring något. Flera av förskollärarna berättar att de läser forskningsbaserad litteratur som vilar på vetenskaplig grund. Den vetenskapliga grunden ska vara forskningsbaserad, sammanfattar en av förskollärarna.

Läroplanen lyfts flera gånger av förskollärarna. De lutar sig mot läroplansmålen och det tycks vara tillräckligt. Förskollärarna tycks jämföra inläsningen av läroplanen och dess innehåll med att arbetet de utför i förskolan vilar på vetenskaplig grund.

En av förskollärarna uttrycker att de behöver vara trygga i sin "grundtro" eftersom det inte finns så mycket tid som var önskvärt för att kunna sätta sig in i forskning, En annan berättar att hen får läsa privat eftersom det inte hinns med på arbetstid. Det är svårt att få plats med att fördjupa sig i begrepp som vetenskaplig grund i sin vardag som förskollärare, säger en annan. Det är många omställningar och läroplanen har förnyats flera gånger och den tiden som krävs för att "ställa om", hittas knappt, berättar en. Nästa fyller i att det inte finns tid till att sitta och

fördjupa sig i forskningsrapporter eller annat man finner intressant. De saknar att det ofta inte blir någonting av det de hittat att diskutera: “*sen rinner det ut i sanden*”. Det finns så mycket forskning och det tar tid att sätta sig in i.

Osäkerhet kring ursprungskällan

Vidare uttrycker flera av förskollärarna att de inte direkt kan koppla kunskaper de har till en viss forskning utan de är osäkra på ursprungskällan. När det gäller forskning är det flera som uttrycker att de är osäkra på ursprungskällan:

Det är det jag menar att det finns mycket kunskap hos pedagoger men man kan inte riktigt koppla det till vem som har sagt det.

Egentligen tror jag lite, alltså det är jättesvårt att peka på just den forskningen.

Nej, jag kan inte säga att det här har jag läst, just i den artikeln. Men jag vet att jag har läst det i många olika böcker, på många olika ställen.

Förskollärarna har svårt att komma på exempel om forskning som de lutar sig mot i förskolan.

Rutiner och struktur hjälper barn att utvecklas framåt till självständiga individer, berättar någon. Vidare så ger rutiner och struktur barnen självständighet och tillit till sin egen förmåga: *Det måste vara vetenskapligt bevisat just det här att trygghet och rutiner innebär att barnen lär bättre, menar en förskollärare och fortsätter; finns trygghet i grunden så finns förutsättningar för inlärning.*

Didaktiska frågor, nämner någon som en praxis utifrån vetenskaplig grund. Det handlar om att tala med barnen och sätta igång deras tankar och ta reda på deras erfarenheter men hen vet inte didaktikens uppkomst eller ursprung.

Egentligen tror jag lite, alltså det är jättesvårt att peka på just den forskningen. Den forskaren, det kanske man inte kan riktigt, men det här med öppna, didaktiska frågor när du exempelvis talar med barnen, för att sätta igång deras tankar och ta reda på deras erfarenheter bl a. Det är väl det som, jag kan ju inte vem det är som har...

Det är det jag menar att det finns mycket kunskap hos pedagoger men man kan inte riktigt koppla det till vem det är som har sagt det.

Alla i gruppen instämmer.

Det är ju där det hamnar. Jag har ju svårt att komma på exempel från saker i min vardag där jag känner att det är på vetenskaplig grund.

I exemplen ovan döljer sig förståelsen om att förskollärarna inte alltid minns eller vet vilken forskning som ligger bakom det de gör. De tror att trygghet och rutiner står bakom en bättre inläring men ingen vet riktigt säkert.

Otydlighet i ansvar

Vetenskaplig grund är relativt odiskuterat och åsikterna gällande vem som bär ansvaret för detta går isär. De vill ha hjälp med att erhålla ett gemensamt yrkesspråk. Det hade varit bra om det hade funnits en drivande person som kunde välja ut och fördjupa sig i det som just deras förskola ska satsa på, tycker någon. Någon uttrycker att förskolläraryrket är undermåligt i sitt uppdrag att lära ut begreppet vetenskaplig grund. De blir serverade en utbildning utan att ha makt över vad de ska fortbildas i och de ifrågasätter inte utan tar emot direktiv uppifrån. Det är någon annan som bestämmer vilket område de ska fokusera, vilka böcker

som ska läsas eller vilken kompetensutbildning de ska gå. Det kan vara en kommun i rollen som huvudman som beslutar vilka fokusområden förskolan ska arbeta med eller en ledningsgrupp men det kan också vara en enskild skolledare, rektor.

Där vet vi att om vi jobbar efter det så är det ju forskning bakom men det är fortfarande inte vi själva som är inne och "grottar" ner oss utan vi får ju en kort utbildning: så här ska ni göra och detta tillvägagångssättet ska ni ha!

...och där kan vi ju diskutera men vi ifrågasätter ju inte för vi har ju ingen forskning i vårt arbete sen, utan vi genomför.

Någon uttrycker att de blir delgivna en grund som de ska stå på men att de inte bjuds in aktivt i diskussionen och kan ta reda på varför de utför vissa moment, utan det är någon annan som bestämmer detta. Missnöjet förskollärarna uttrycker handlar om att de ibland skulle vilja få till sig aktuell forskning eller utbildning inom det området som den egna avdelningen arbetar med. Någon exemplifierar kring att kommunen beslutar att alla förskolor ska fokusera ett gemensamt område och forskningsbaserad litteratur köps in som alla ska läsa. Detta innebär att alla har läst samma litteratur men det är inte säkert att de hinner diskutera litteraturen gemensamt.

Var och en avdelning köper ju för sina kompetenspengar, eller så, om man vill ha något till stället men sen tycker jag ändå att på senare år nu så finns det vissa saker vi köper in tillsammans eller om vi blir påverkade av varandra eftersom vi går mer på gemensamma nu, vad ska jag säga, vi går på

gemensamma röda trådar, så det är ju kommunen som har köpt in någon bok om demokrati som jag tror att alla har. Något har vi köpt in för statsbidrag, vi har köpt in om språkutveckling och såhär och flerspråkighet, så att det är... men det mesta ligger ju ute på enheterna, är upp till enheterna ju.

Många gånger blir det ju att man läser hemma och sen har vi ju... lyfter det på olika vis i arbetslaget, nu har jag läst detta och sett detta, vad tror vi om detta? Försöker göra kopplingar och hjälpas åt att dra i det.

Båda aspekterna här ovan ger förståelsen av att förskollärarna förmedlar en ansvarsförskjutning från dem själva som förskollärare. Å ena sidan talar förskollärarna om att de vill ha hjälp av någon annan, de vill inte själva ta ansvar för att implementera begreppet. Å andra sidan förmedlar förskollärarna att de låter andra ta ansvar utan att själva gripa in eller ifrågasätta, vilket gör att även det resulterar i att förskollärarna undanber sig ansvaret.

Av alla tio förskollärare i våra två fokusgrupper är det endast en som har diskuterat begreppet vetenskaplig grund. Det är några som har nuddat vid begreppet men aldrig lyft det till diskussion och vet därför inte hur de ska definiera innebörden av begreppet. Den förskollärare som diskuterat begreppet hade reflekterat över hur mycket de i förskolan jobbar med, men att man ändå inte är helt säker på var det kommer ifrån. Förskollärarnas område är väldigt stort i jämförelse med en ämneslärare, menar hen. Någon uttrycker som svar på dennes utsaga:

Jag har grubblat lite på det och tänker kanske att vi är så olika yrkesgrupper och yrkeskategorier i

förskolan och olika liksom påläst, och det är lite som du säger så brett är vårt yrke, det är så brett och många olika aspekter, så om någon är inne på något och säger nu har jag läst detta så är någon annan inne på något annat så att jag kan känna det att det är lite svårt att fördjupa sig.

Någon ytterligare uttrycker att det är svårt att få utrymme till att gå djupare i begrepp som vetenskaplig grund. Det är flera som uttrycker att de inte använder begreppet till vardags eller i det vardagliga arbetet. Ett gemensamt yrkesspråk kunde bidra till att till exempel kunna sätta ord på den bakomliggande vetenskapliga grunden. För att få en sammanhållning och kvalitet så håller de flesta med om att det skulle finnas en tydlig ledare som guidar arbetslagen i rätt riktning och som kan få igång diskussioner och fånga upp olika områden eller metoder som det finns forskning kring.

Det varierar mellan de olika förskollärarnas förutsättningar och i ansvarsfördelning i de olika verksamheterna. Några har försteförskollärare som håller i trådarna medan andra har rektorer eller huvudman som beslutar över fortbildningar eller fokusområden.

I mitt rektorsområde, det skiljer ju mellan olika rektorsområden. Jag jobbar ju i ett Reggio Emilia-inspirerat område. Där vi jobbar projekterande och där vi har en pedagogista som jobbar med den pedagogiska grunden i vår verksamhet så hon sitter ju och jobbar med att ta fram vår grund som hon delger oss på våra studiedagar och så men ändå så är det ju liksom för långt ifrån man kommer aldrig in och diskuterar och

tar reda på varför vi gör saker, utan det är någon annan som gör.

Mattelyftet, nämner någon som en fortbildning baserad på vetenskaplig grund. Bishops matematiska aktiviteter³ är många överens om att det är vetenskaplig grund. I flera kommuner har alla pedagoger fått denna utbildning för att sedan tillämpa den i sin undervisning. Läslyftet omnämns också som en fortbildning baserad på vetenskaplig grund.

Sen tänker jag att det blir ju tydligare då när vi går in och pratar Bishops, det har ju vi alla gått utbildning i, genom mattelyftet, där har vi liksom samma utgångspunkt och vi har ju NTA också som vi jobbar med som också ligger inom, med forskning bakom. Där vi vet att om vi jobbar efter det så är det ju forskning bakom men det är fortfarande inte vi själva som är inne och grottar ner oss utan vi får ju en kort utbildning: såhär ska ni göra och detta tillvägagångssättet ska ni ha.

Ovan nämnda exempel handlar om hur en kommun beslutat över vad alla förskolor ska ha som fokus. Det är inte alla som har deltagit i denna utbildning, men flera av de förskollärare vi pratar med har gjort det .

Språkliga kategorier för beprövad erfarenhet

Slutligen i följande avsnitt presenteras de återstående fyra kategorierna för beprövad erfarenhet.

---

³ [FSK_01A_01_aktiviteter.docx \(skolverket.se\)](#)

Svårtolkat och osäkert

Förskollärarna i studien kommunicerar och konstruerar sin förståelse för beprövad erfarenhet bland annat genom att relatera till och jämför med begreppet vetenskaplig grund. Vetenskaplig grund har beforskats av en forskare till skillnad från beprövad erfarenhet som är erfarenheter som prövats, med ett bra eller dåligt utfall. Att erfarenheten testas och diskuteras mellan kollegor på avdelningen nämns av flera förskollärare, men det förekommer en osäkerhet i att avgöra hur mycket erfarenheten behöver testas och dokumenteras för att kallas beprövad erfarenhet. En förskollärare uttrycker: *“jag säger aldrig beprövad erfarenhet för jag känner mig för osäker på det begreppet”*.

Förskollärarna samtalar om beprövad erfarenhet utifrån den egna verksamhetens sammanhang, kultur eller praxis, där samtalet landar i att ringa in vilka erfarenheter som kan innefattas i “beprövade erfarenheter”. Samtalet landar mer i vad beprövad erfarenhet “inte” är, snarare än hur processen att bepröva en erfarenhet och dela den med andra. De ombeds att ge exempel på hur beprövad erfarenhet urskiljs i verksamheten, vilka metoder eller redskap som kan ingå i arbetsgången för att göra en erfarenhet beprövad. En förskollärare nämner användningen av dokumentation och hänvisar till Skolverket:

Skolverket har sagt alltid att även om man dokumenterar så ska man använda det och jämföra med flera så det inte blir kvar i väggarna eller i det enskilda sammanhanget.

Förskollärarna kommunicerar på ett problematiskt vis kring vad som krävs organisationsmässigt för att en erfarenhet ska anses vara beprövad. Ur frågorna som språkas i kommunikationen mellan förskollärarna formas en tanke om att

vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet förutsätter varandra. Förskollärarna konstaterar att vid beprövad erfarenhet finns det ingen forskning att luta sin metod åt. Utan det är uppfattningen från den enskilda förskolläraren som styr om metoden anses vara lyckad. Här menar en förskollärare att det kan vara lättare att släppa det felaktiga arbetssätt om det visar sig ha stöd i forskning, än om arbetssättet är baserat på utsagor som är baserade på "beprövad erfarenhet".

Därför konstaterar en förskollärare: "*Nya ord behöver diskuteras!*" och efterfrågar; "*Rektorn behöver ju också egentligen vara delaktig i detta och veta vad hen, eller var vi gemensamt står*". En annan förskollärare säger: "*Det ser så olika ut i olika rektorsområden i samma kommun och ännu större skillnad mellan olika kommuner. Hur får förskolan samma kvalitet?*"

En förskollärare tillägger i samtalet: "*Olika planeringstider, olika yrkesroller, olika tolkningar, olika förutsättningar att göra sitt jobb!*".

Konstruktionen i kommunikationen mellan förskollärarna visar på att innebörden för beprövad erfarenhet skapar frågor, såsom hur många behöver pröva erfarenheten innan den kan kallas beprövad? En förskollärare upplever att en tydligare definitionen av begreppet hade hjälpt professionen att förhålla sig till begreppet och säger:

Det kunde vara tydligare. De säger att vi ska jobba på ett visst sätt, de skulle behöva säkerställa att vi gör det i så fall. Om vi inte vet om vi gör det eller inte!

En diskussion om begreppet behövs för att kunna driva en beprövad erfarenhet, men förskollärarnas ställer sig frågan om vem som ska ansvara för att driva diskussionerna. Samtalet landar i att uppdraget skulle kunna delegeras till en förste förskollärare om det anställdes en i varje kommun.

Professionens praxis

Beprövad erfarenhet säger en förskollärare: *“kommer från professionen själv”*. De är enade om att beprövad erfarenhet måste beprövas av fler och vid olika förskoleverksamheter. En förskollärare beskriver att *“det är flera som gör det men under en längre tid”* och att det behöver dokumenteras nämner en annan:

Det ska helst dokumenteras och analyseras över tid för att räknas som beprövad erfarenhet om jag har uppfattat det rätt.

Paralleller dras mot den egna verksamheten och exempel ges både på erfarenheter som har delats mellan kollegor, olika verksamheter och kommuner. Exemplet handlar till största del om regler, arbetssätt, förhållningssätt, diskussioner, planeringsarbete, erfarenheter, undervisningen. Det visade sig att förskollärarna hade olika uppfattningar om vad som kan ingå i “beprövad erfarenhet”. En förskollärare säger:

Min beprövade erfarenhet på min förskola, kan jag tycka men frågan är om det räknas, det tror inte jag, som beprövad erfarenhet utan det är bara något som vi har kommit på, det är vårt arbetssätt och det passar hos oss.

En förskollärare berättar om sin uppfattning om beprövad erfarenhet och hur hen förde en undervisningsmetod vidare till en annan förskola i en annan kommun:

För det provades ju där sen, det såg jag ju resultat på.... Jag vet inte om det är beprövat... behövs det liksom gås tillbaka igen? Behöver man jobba vidare?

Delad med andra

Utifrån förskollärarnas utsagor under fokusgrupperna har det visat sig att begreppet beprövad erfarenhet inte diskuterats eller rentav använts av alla förskollärarna som deltog i studien. Förskollärarna har gett andra exempel på ord eller begrepp som används istället för beprövad erfarenhet. Ordet “provat innan”, beskrivs innehålla en symbolik i likhet med beprövad erfarenhet, genom att vara erfarenheter som man tidigare har provat i sin verksamhet, som visats sig ha goda effekter exempelvis i samspelet med/ mellan barn eller vid bemötandet av barn. Förskolläraren säger:

Inte beprövad erfarenhet, utan vi använder detta har vi provat innan, detta har vi erfarenhet av att detta kan vara ett bra sätt att bemöta barnen på, ja, för att få dem att prata eller för vad det nu är, vad man vill jobba med så att säga.

Förskollärarna ger fler exempel som en del av beprövad erfarenhet och nämnder det kollegiala lärandet som ett forum där utbyte av erfarenheter kan ske både mellan kollegor från yngre och äldre barns avdelningar, utvecklingsgrupper, nätverksträffar ect. Här finns möjlighet för förskollärare och annan personal i förskolan att lyfta dilemman, erfarenheter, förväntningar; varför vi har dem, vad de grundar sig på och hur vi planerar vår verksamhet. Via nätverksträffar och studiebesök på andra förskolor kan tankar väckas som bidrar till inspiration.

Relaterad till forskning

I förskollärarnas kommunikation föreligger det en föreställning om att beprövad erfarenhet är något som börjar hos den enskilda pedagogen och tillsammans med arbetslaget testas den “nya” erfarenheten i verksamheten om och om igen.

Förskollärarna menar att beprövad erfarenhet behöver luta sig mot forskning, vilket en förskollärare uttrycker:

Alltså jag har ju trott att om jag har kommit fram till ngt som jag har tyckt känns bra och jag har testat och testat då trodde jag att jag behövde ha en som ska forska på detta eller någon professionell som går med och lyfter upp.

Det finns även en uppfattning om att den beprövade erfarenheten bygger på vetenskaplig grund, eftersom begreppen förutsätter varandra. Förskollärarna ger exempel på material som kommer från speciallärare, såsom TAKK (Tecken som alternativ och kompletterande kommunikation). Resonemanget bottenar i att TAKK grundar sig på en metod som ursprungligen kommer från erfarenhet och tack vare att materialet har använts av många samt vid flera tillfällen har den blivit beprövat. Förskollärarna samtalar om nätverksträffar och fortbildningar som anordnas av Skolverket. En förskollärare beskriver modulens arbetsgång:

Alla som är med prövar sedan sitt arbete, dokumenterar och följer upp och knyter det tillbaka till artiklarnas innehåll. Detta gör att i diskussionerna lyfter vi också upp och omprövar.

Förskollärarna enas om att erfarenheten behöver delas med andra för att bli beprövad. Avslutningsvis ställs en fråga om någon har diskuterat begreppet tidigare; förutom från en förskollärare får vi svaret “*Nej*”.

Resultatanalys

I resultatanalysen kommer vi använda oss av performativitet och fabrikationer som analysverktyg för att sammanfatta studiens resultat. I resultatets språkliga kategorier kan fabrikationer urskiljas som ett svar på läroplanens performativa krav. Det *performativa* budskapet relaterat till vetenskaplig grund och beprövad

erfarenhet är att begreppen står framskrivna i förskolans styrdokument som ett lagstadgat krav; att förskollärarnas undervisning ska vila på dessa. Krav som lärare utsätts för i form av rapporteringar och inspektioner gör att lärarna kan känna sig otillräckliga, vilket i sin tur formar en helt ny typ av läraridentitet (Ball, 2001). Förskollärarna i vår studie uttrycker att de inte har tid att läsa forskning utan de får göra det på fritiden. De uttrycker att de inte har fått möjlighet att sätta sig in i begreppen och lyfta eller diskutera dem varken i kollegiet eller i diskussioner ledda av rektor eller ledning.

Vetenskaplig grund

Förskollärarna i vår studie tror sig veta att vetenskaplig grund bygger på teorier, det är något som förklarar omvärlden och att forskning är föränderlig beroende på forskningsfokus. De är också införstådda med att deras verksamhet vilar på vetenskaplig grund. De är dock inte helt eniga om vad vetenskaplig grund betyder men menar att oavsett vad begreppet står för så är det bra om den pedagogiska planeringen grundar sig i vetenskap för att komma ifrån det personliga tyckandet. Det motsägelsefulla i det ovan skrivna är att de har svårt att ge exempel och svårt att definiera begreppet vetenskaplig grund men ändå uttalar de att de vet med sig att deras undervisning och verksamhet vilar på begreppet. Innebörden i förskollärarnas utsagor enligt ovan blir därmed en fabrikation.

Att förhålla sig kritisk, att vara medveten och att anta ett kritiskt förhållningssätt genom att kritiskt värdera och jämföra ny forskning tillhör den vetenskapliga grunden, enligt förskollärarna. Vidare bör det ifrågasättas varför man gör på det ena eller andra sättet, eftersom forskare i sin tur inte alltid är eniga. Förskollärarna berättar att de söker efter forskning som passar in på det de gör. Begreppet "sortering" ges som exempel. De sorterar i matematik, naturvetenskap och finner att hjärnforskning står bakom detta. Fabrikationen ovan blir att förskollärare i

efterhand söker efter forskning som stärker undervisningen och att detta i sin tur innebär att undervisningen vilar på vetenskaplig grund.

Flera av förskollärarna i vår studie uttrycker att de läser forskningsbaserad litteratur, vilket i sin tur inte behöver innebära att det är texter som är komna direkt från forskning och därmed inte heller vetenskapligt granskade. Likställs den forskningsbaserade litteraturen med att de tar del av forskning för att säkerställa att de lutar sin undervisning mot vetenskaplig grund så kan det liknas vid en fabrikation.

Läroplanen kunde vara mer förtydligad och kanske med begreppsförklaringar, anser förskollärarna. De hävdar att de i sin profession inte är överens om vad begreppen faktiskt betyder. Vidare anser förskollärarna att de som är beslutande i att läroplanen ska efterföljas borde göra en uppföljning för att se till att detta görs, eftersom förskollärarna själva inte vet. Förskollärarna lutar sig mot läroplansmålen och det tycks vara tillräckligt enligt några av dem. De hävdar att det finns så mycket forskning och det tar tid att sätta sig in i och har man bara en grundtro så är det tillräckligt många gånger. Fabrikationen blir att läroplanen likställs med att undervisningen vilar på en vetenskaplig grund utan att man vet vad begreppen i läroplanen står för.

Beprövad erfarenhet

Förskollärarna utstrålar en osäkerhet av rutinerna kring processen för att generera beprövad erfarenhet samt hur mycket erfarenheten bör testas för att den ska erkännas beprövad. Begreppet används inte i sitt sammanhang och det förekommer inga diskussioner, därför saknades kunskap om definitionen för begreppet. Förskollärarna i vår studie använde dokumentation som ett medel för att synliggöra den egna verksamheten och kunna jämföra den med andra. Å ena sidan ansågs begreppet vara mer praktikinära genom att erfarenheter kan placeras

direkt i en kontext och testas omgående i den egna verksamhet. Å andra sidan gör förskolläraren ett aktivt val att inte ens använda sig av ordet; *beprövad erfarenhet* i sitt dagliga arbete. Den tysta kunskap som kan tas tillvara för att utveckla beprövad erfarenhet nämns inte alls i sammanhanget. Förskollärarna kunde på ett mer okomplicerat sätt relatera och ge exempel på vad som inte ansågs vara beprövad erfarenhet. Fabrikationen som kan skönjas i ovanstående stycke är att förskollärarna uttrycker att beprövad erfarenhet är ett förhållningssätt och tillhör förskolans praxis mer än att det är en erfarenhet som blivit praktiskt prövad med framgång under en längre tid.

Diskussionerna kring beprövad erfarenhet innehöll olika exempel relaterade till förskolan som verksamhet. Någon trodde att säkerhetsanpassade regler för förskolan handlade om beprövad erfarenhet. Det kan vara ett lyckat förhållningssätt som med fördel kan spridas till kollegor eller kan det handla om att en i ett kollegie delar med sig till någon som arbetar vid ett annat kollegie. En uppfattning var att arbetssätt och metoder som praktiseras i förskolan har sin grund inom forskning; *TAKK* gavs som ett exempel på en sådan metod. I förskollärarnas diskussioner framkom att olika förskolor gör egna tolkningar av läroplanens innebörd och de ges inte tid att diskutera nya styrdokument med förändrat innehåll. En uppfattning hos förskollärarna var att beprövad erfarenhet behöver beforskas eller analyseras av en forskare vid akademien. De trodde att innehållet måste synas och kopplas till vetenskapen av någon behörig person. Avslutningsvis när både vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet har diskuterats av förskollärarna i en av fokusgrupperna uttrycker en informant: *“Kanske båda begreppen går in i varandra?”*. Fabrikationerna i förhållande till vad beprövad erfarenhet innebär i praktiken är alla dessa osäkra tolkningar av vad beprövad erfarenhet ska bestå av.

Slutsats

Studiens syfte var att bidra med kunskaper om vilka förståelser av vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet som konstrueras i kommunikation mellan förskollärare. I studiens resultat går det att se samband och liknelser från vad som lyfts fram i tidigare forskning och i kunskapsöversikten om ämnet. Tre slutsatser kan urskiljas i vår studie, baserat på de språkliga kategorier som konstruerades i kommunikationen: mångtydighet, otydlighet i ansvar och brist på gemensam förståelse.

Mångtydighet

Slutsatserna som dras om en mångtydighet för begreppen vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet redogörs enligt följande. Resultatet visar att förskollärarna på ett implicit vis vet att deras arbete ska vila på vetenskaplig grund, men att de inte alltid vet vilka teorier som ligger bakom utförandet. Förskollärarna säger att de lutar sin undervisning mot forskningsbaserad litteratur, men det finns en osäkerhet och en mångtydighet hos dem om vad som räknas som forskning. Vid samtal om vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet i fokusgrupperna hänvisade förskollärarna till förskolans läroplan, vilket enbart visar på en vetskap om att formuleringen förekommer i läroplanen. Mångtydighet finns om begreppens innebörd, process och användning i en förskolekontext. Osäkerheten resulterade i ett aktivt val att inte använda begreppet beprövad erfarenhet i sin yrkesutövning. Tidigare forskning och kunskapsöversikten som ligger till grund för studien beskriver problematiken kring Skolverkets vaga definitioner av begreppen. Mångtydighet kan uppstå när spelrummet för egna tolkningar blir för fritt och att begreppet inte diskuterats, vilket de flesta av förskollärarna i vår studien inte hade gjort.

Otydlighet i ansvar

Att det fanns en otydlighet i ansvaret för begreppen vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet kunde urskiljas både när det gällde processen, granskning och godkännande av/ omkring begreppen. I styrdokumentet förekommer vetenskaplig grund men eftersom det saknas en definition, och då professionen känner en osäkerhet, borde Skolverket ansvara och kontrollera att den följs, menar förskollärarna i vår studie. Beprövad erfarenhet förefaller ha sin grund hos de yrkesverksamma och komma från professionen själv. Otydlighet i ansvaret om vilka och hur många som ska "testa" erfarenheten innan de blir beprövad framkom i svaren. Det förekom en uppfattning om att forskare från akademien behöver "kontrollera" utfallet. Förskollärare har ett uttalat ansvar över undervisningen i förskolan samt att den ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. Förskollärarna i vår studie efterfrågar diskussioner om de begrepp som de är ålagda att följa, ledda av rektor, pedagogisk ledare eller försteförskollärare. Det förekom en otydlighet om vem som anses ska ansvara för förståelsen av nya begrepp. Förskollärarna efterfrågar en tydlig handledning vid införandet av nya begrepp.

Brist på gemensam förståelse

Slutsatsen om brist på gemensam förståelse grundar sig i den vaga definitionen om att förskollärarnas arbete ska resultera i en undervisning som vilar på beprövad erfarenhet. Läroplanen behöver en begreppsförklaring, eftersom förskollärarna hävdar att professionen inte är överens om vad begreppen betyder. Flera förskollärare i vår studie anser att det är tillräckligt med en "grundtro" om hur barn lär eller vad som tidigare har fungerat. Det förekom även en osäkerhet om huruvida det krävs att involvera en eller flera förskolor för att bepröva en erfarenhet samt kring hur många och hur länge erfarenheter behöver testas av andra. Majoriteten av förskollärarna i vår studie har inte tidigare diskuterat

begreppen vetenskaplig grund eller beprövad erfarenhet, men de anser att nya begrepp bör diskuteras för att generera i en gemensam förståelse och i ett gemensamt yrkesspråk.

Diskussion

I detta avsnitt diskuteras studiens resultat kopplat till studiens teoretiska ramverk och tidigare forskning kring *vetenskaplig grund* och *beprövad erfarenhet*.

Vetenskaplig grund

Förskollärarna i vår studie säger att vetenskaplig grund bygger på teorier och att det är något som förklarar omvärlden. Samtidigt är forskning föränderlig och hur man ser på saker och ting förändras beroende på forskningsfokus. Förskollärarna är inte helt eniga om vad vetenskaplig grund betyder men i diskussionerna så väcker de tankar hos varandra och det genererar i nya funderingar under samtalens gång. Någon menar att oavsett vad begreppet betyder så är det bra om den pedagogiska planeringen grundar sig i vetenskap för att komma ifrån det personliga tyckandet. Att förhålla sig kritisk är det många som tar upp och att man är medveten och antar ett kritiskt förhållningssätt. Flera forskare anser att det måste skapas en forskningsmedvetenhet hos yrkesverksamma lärare i förskola/skolan (Robertson (2010), Persson (2017), Larsson (2009) och Bjursell & Sjö Dahl (2018). Persson (2017) hävdar dessutom att forskningsresultat kan vara svåra att tolka och att generalisera och enligt Hansson & Erixon (2020) tvingas lärarna att göra egna tolkningar av begreppen, utan att få möjlighet att diskutera de vetenskapliga frågorna som uppkommer i samråd med någon med vetenskaplig kompetens, vilket bidrar till att läraren lämnas själv med att ta itu med problemen. Att tolkningsfriheten blir ett så stort problem för professionen kan beror på att lärare saknar ett tydligt och definierat yrkesspråk. Får lärarna en gedigen grund att stå på, förankrad i vetenskapen, kan de i sin profession kräva hållbara forskningsbevis för att nya åtgärder eller förändringar verkligen främjar utbildningen och barnens lärande innan dessa åtgärder träder i kraft (Robertson, 2010).

Förskollärarna i vår studie hävdade att de är i behov av ett gemensamt yrkesspråk för att kunna sätta ord på den vetenskapliga grunden. De uttrycker å ena sidan sin vanmakt genom att önska att någon hjälper dem att implementera begreppet eftersom vetenskaplig grund bland studiens förskollärare tycks relativt odiskuterat. Å andra sidan talar förskollärarna i vår studie om att de är missnöjda med att bli serverade en utbildning utan att ha varit med att diskutera fram behovet och valet av utbildning och då tycks de inte vilja bli styrda från ledningshåll. Relaterat till det ovan sagda, önskar förskollärarna ett tydligt ledarskap. De vill ha en ledare som kan driva arbetet framåt och även ges möjlighet att fördjupa sig i det man för utbildningen är i behov av. Nordberg & Jacobsson (2019) gjorde en studie som visade att förskollärare behöver kompetensutveckling för att bli kunniga och självsäkra inom metoder och för att tillägna sig definitioner och betydelser av olika begrepp i professionen.

Robertson (2010) förmedlar att i flera led inom skolan behöver det skapas en forskningsmedvetenhet och det räcker inte att öka spridningen av forskningsresultat. Svårigheten med att använda sig av forskningsresultat inom skolan kan vara att samhället skiftar och att barn och vuxna lär och utvecklas i olika sammanhang bundna till sin samtid, vilket i sin tur kan medföra att forskare kan ha svårigheter med tillförlitligheten i tolkningen av sina data. I vår studie fann vi två språkliga kategorier som kan knytas till Robertsons (2010) yttranden. Förändring över tid handlar om att förskollärarna talar om hur forskning kan förändra innehållet i utbildningen. Det kan handla om den förändrade synen på barn och barns lärande. Den kategori som avser osäkert minne av ursprungskällan avser just hur forskning ligger bakom det man gör men man vet inte vilken forskning som det grundar sig i och de har svårt att komma på exempel på forskning som de lutar sig mot i förskolan. Det räcker således inte att sprida forskningsresultat utan det behöver kopplas på en forskningsmedvetenhet för att veta vad det är man gör. En åtgärd som Persson (2017) föreslår, är att för

professionens skull, borde förskolor/skolor knyta an och inleda ett samarbete med akademien för att utveckla en forskningslitteracitet hos lärarna. Lärarna behöver en grund att stå på som är förankrad i vetenskap för att kunna bedöma om, när och hur forskningsresultaten ska användas. Lärare borde ha mer kunskap om vetenskaplig grund, än att endast kunna synliggöra bakomliggande teorier inom verksamheten, undervisningen och om barns lärande (Persson, 2017). Flera av förskollärarna i vår studie uttrycker att de läser forskningsbaserad litteratur, vilket i sin tur inte behöver innebära att det är texter som är komna direkt från forskning.

Läroplanen lyfts flera gånger av förskollärarna och det är detta styrdokument som förskollärarna lyfter fram relaterat till vetenskaplig grund. De lutar sig mot läroplansmålen och det tycks vara tillräckligt enligt några av dem. Slutsatsen tycks bli att de jämför arbetet, och inläsningen av läroplanen och dess innehåll med att arbetet de utför i förskolan ska vila på vetenskaplig grund. Förskollärarna upplever att det finns så mycket forskning och att det tar tid att sätta sig in i. I läroplanen för förskolan (Skolverket, 2018, s.10) står det följande; “utbildningen ska alltid vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet när det gäller såväl innehåll som arbetsätt”. Någon ytterligare förklaring av begreppet vetenskaplig grund står ej att finna i förskolans läroplan. Nordberg & Jacobssons (2019) studie visade att mycket av det material och arbetsätt som användes av förskollärarna hade använts på förskolan i många år. Vidare uppgav lärarna som ingick i studien att de arbetade i linje med läroplanen och utifrån vetenskaplig grund. Nordbergs & Jacobssons (2019) studie visar att förskollärare behöver kompetensutveckling för att utöka sitt kunnande om olika begrepp i sin profession. Det är således inte tillräckligt att enbart hävda att man lutar sig mot läroplanen och därmed per automatik få undervisningen att vila på vetenskaplig grund.

Beprövad erfarenhet

Bjursells & Sjödahls (2018) studie visar att det både nationellt och internationellt verkar råda en osäkerhet kring vad som avses med beprövad erfarenhet. Förskollärarna i vår studie hade en uppfattning om att begreppet *beprövad erfarenhet* syftar till erfarenheter som prövats och kan grunda sig på arbetssätt, regler, praxis, kultur eller sammanhang från enskilda pedagoger eller från verksamheten. Att erfarenheten behöver testas och diskuteras kollegor emellan var de överens om. Vi kunde dock urskilja svårigheter kring; hur mycket, hur länge och hur många som behöver testa erfarenheten innan den kan benämnas som "beprövad". Förskollärarnas osäkerhet kan botten i att begreppet inte används i rätt sammanhang, behöver diskutera mer samt att det saknas en tydlig definition av begreppet. Problemet som uppstår vid en otydlig definition är att det uppkommer frågor och det skapas utrymme för egna tolkningar och innebörder. Bergmark (2020) menar att lärare och andra aktörer såsom rektorer, huvudmän inom utbildning och skola har givits ansvaret över att tolka begreppet, eftersom definitionen från lagen är vag. Enligt Bergmark (2020) är det ett stort problem att lärare inte kan säga hur mycket erfarenhet som behövs för att erfarenheten ska betraktas som beprövad. Förskollärarna i vår studie anser att definitionen kan förtydligas av Skolverket, för att kunna säkerställa att arbetet sker utifrån samma definition.

Det förekommer en ovisshet hos förskollärarna kring tolkningen och arbetsprocessen av begreppet. Ovisshet kan eventuellt elimineras om det blir en tydligare definition av begreppen samt en beskrivning på hur erfarenheten ska dokumenteras, analyseras och spridas lärare emellan. Bergmark (2020) menar att den beprövade erfarenheten är viktig för läraren, genom att ger förtroende för den egna kompetensen, koppla undervisning till forskningsresultat samt att relatera och använda forskning. Förskollärarna i vår studie använder dokumentation som

ett medel för att både synliggöra den egna verksamheten samt att kunna jämföra den med andra. Erfarenheterna behöver komma utanför den egna verksamheten och inte bli kvar i “väggarna”. Beprövad erfarenhet är sprunget ur professionen med en grund i den egna verksamheten, menar förskollärarna i vår studie. Om erfarenheten inte delas med andra förblir den en praxis för en specifik förskola. Ett första steg enligt förskollärarna i studien är ett utbyte mellan förskolans avdelningar/ utvecklingsgrupper. Redan idag lyfts dilemman och erfarenheter på detta vis ute i verksamheterna. Nordberg & Jacobsson (2019) beskriver att erfarenheten måste testas, dokumenteras samt praktiseras över en längre tid av många personer inom skola/ förskola samt delas, dokumenteras och utvärderas så erfarenheten kan överföras till fler enheter och användas i flera sammanhang. Görs det kan den beprövade erfarenheten ses som lika relevant som kunskapen som kommer från forskning, menar författarna.

Förskollärarna i vår studie delar Vallberg Roths (2020) uppfattning om att beprövad erfarenhet och vetenskaplig grund förutsätter varandra. Vallberg Roth (2020) beskriver beprövad erfarenhet som den egna kompetensen men här anser Nordberg & Jacobsson (2019) att förskollärare behöver kompetensutveckling för att bli mer kunniga och självsäkra inom metoder med mera som omfattas inom professionen. Cherringtons (2018) studie förespråkar även den utbildning för att utveckla lärarnas tysta kunskap. Lärarna behöver belysa sin befintliga professionella kunskap för att kunna förstå dess inverkan på verksamheten, menar författaren, eftersom den tysta kunskapen bidrar tillsammans den vetenskapliga grund och beprövad erfarenhet till elevernas kunskapsutveckling. Förskollärarna i vår studie gav exempel på arbetssätt eller metoder som de ansåg ha en grund i forskning och ett sådant exempel var *TAKK*. Samtidigt förekom en uppfattning om att beprövad erfarenhet kräver en granskning eller ett säkerställande av en forskare vid akademien. Dessa utsagor vittnar om att förskollärarna behöver bli

mer självsäkra och kunniga, i enlighet med de forskningsresultat som publicerats i ämnet (Bergmark, 2020, Nordberg & Jacobsson, 2019, Bjursell & Sjö Dahl, 2018).

Larssons (2014) studie visade att drygt hälften av rektorerna inte diskuterat lagtexten med sina medarbetare och sju av tretton intervjuade rektorer beskrev beprövad erfarenhet som en äldre lärare som arbetat länge i sin profession. Förskollärarna i denna studie efterfrågar rektorernas delaktighet i att implementera begreppen och för att få hjälp med att finna en definition för att hitta rätt förutsättningar till att genomföra uppdraget i läroplanen. Avslutningsvis kunde vi urskilja två sidor av förskollärarnas utsagor, ena sidan anses begreppet *beprövad erfarenhet* vara mer praktisknära genom att erfarenheter kan placeras och testas omgående i den egna verksamheten men å andra sidan gör förskollärare ett aktivt val att inte använda sig av ordet; *beprövad erfarenhet* i sitt dagliga arbete. En fundering som uppkom under samtalet mellan förskollärarna var om "allt" kan genereras i beprövad erfarenhet.

Fabrikationer

Resultatanalysen synliggör fabrikationer utifrån läroplanen som performativitet (Ball, 2001), både gällande vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet, som associerar till begreppens betydelse. Samtidigt förekommer det svårigheter att definiera vad begreppen innebär. Förskollärarna i vår studie anser sig följa skrivelserna i läroplanen och arbetar utifrån måluppfyllelsen utan att ha kunskap om innebörden i eller betydelsen av begreppen. På så vis kan det verka som att förskolan enligt Skolverket ska följa ett koncept utan innehållsbeskrivning. Förskollärarna i sin tur förväntas vara följsamma och kunskapsinhämtande i sin profession och träder därför in i en slags roll av lojalitet och finner på egna lösningar på problemen, i studien likställda med fabrikationer.

Förskollärarna tycks inte ifrågasätta eller ställa krav på begreppsförklaringar utan arbetar i sin egen föreställningsvärld och samtidigt försöker de stärka sin tro genom att söka efter forskning som vidimerar att den undervisning som redan är gjord har en korrekt koppling till vetenskapen. Vidare är det inte tillräckligt att inhämta kunskaper i forskningsbaserad litteratur för att säkerställa att undervisningen vilar på vetenskaplig grund (Nordberg & Jacobsson, 2019). Förskollärare i dagens förskola har en frihet i sitt yrkesutövande som innebär att de kan ta förlegade teorier i bruk om de kan motiveras vara anknutna till läroplanen. Begreppen måste definieras utifrån en förskolekontext och med hjälp av förskolans ledning. Rektorer bör förväntas leda ett sådant utvecklingsarbete och ha siktet inställt på den vetenskapliga grund som förskolan bör vila på (Larssons, 2014). Tills detta förändringsarbete är påbörjat kan det anses att barnen i dagens förskola blir försökskaniner i förskollärarnas experiment.

Avslutande reflektion

Skollagen (SFS 2010:800 Kap.1, §5) anger att: ”Utbildningen ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet”. Den vaga definitionen från Skollagen bidrar till möjligheten för Skolverket och Skolforskningsinstitutet att rikta in sig mot skilda definitioner av vetenskaplig grund. Vi kan välja att tolka förskollärarna i vår studie utifrån Skolforskningsinstitutets definition som innebär att betydelsen lutar åt ett forskningsbaserat förhållningssätt där kunskapen grundar sig på resultat från forskningsstudier, eller kan vi använda Skolverkets definition som riktar sig mer mot ett ”görande” där lärarna förväntas ha ett ansvar över att välja innehåll till sin undervisning. Skolverket talar om att kunskapen ska ha en grund från vetenskapliga studier och att kunskapen ska användas vid förskolans planering, genomförande och utvärdering. Förskolan saknar en definition från Skolverket om vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet som överensstämmer med förskollärarens yrkesutövning och med en förskolepraxis, vilket innebär att

vi inte kan tolka förskollärarnas utsagor från vår studie mot Skolforskningsinstitutets eller mot Skolverkets definition. Som det ser ut nu i läroplanen för förskolan (Skolverket, 2018, s.10); står det endast att “utbildningen ska alltid vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet när det gäller såväl innehåll som arbetsätt”. Vi summerar att det finns en svårighet och en mångtydighet som gör att förskolan behöver en definition i linje med sitt uppdrag.

Att professionen inte är införstådd med begreppen *vetenskaplig grund* och *beprövad erfarenhet* får konsekvenser för vilka metoder och teorier som undervisningen och verksamheten grundas i. Undervisningen behöver böttna i vetenskapliga resultat och professionen behöver ha ett förhållningssätt som granskar och värderar kunskap. Vem bör ansvara över den vetenskapliga grund som ska ligga till grund för skolan och utbildningen; är det forskare vid akademien eller yrkesverksamma lärare i skolan?, ställer vi oss frågan i samklang med Jahnke (2019). Författaren lägger en tyngd vid förskollärarnas tysta kunskap, vilken anses vara en förutsättning för att utveckla och forma utbildningen. Den tysta kunskapen har blivit till genom erfarenheter i den pedagogiska verksamheten och om kunskapen systematiskt reflekteras på ett kritiskt vis, kan den utgöra grunden för den beprövade erfarenhet som förskolan ska vila på.

Vår studie visar att flera författare anser att förskollärare och lärare behöver komma underfund med att vetenskaplig grund är forskning som hjälper läraren att forma undervisningen och att beprövad erfarenhet är lärarens omdöme om vad som fungerar. Ett forskningsbaserat arbetsätt som binder ihop forskning och praktik (Olsson, 2018). Persson (2017) talar om att lärarna behöver erövra forskningslitteracitet och Eidevald (2017) menar att beprövad erfarenhet inte bokstavligen betyder vad man har provat innan utan det är först med vetenskaplig grund som erfarenhet kan bli beprövad.

Förskollärarna i vår studie tror att ett gemensamt yrkesspråk och en gemensam samsyn över flera delar inom förskolan behövs för att få en likvärdighet, eftersom förutsättningarna skiljer sig åt i landet. Riddersporre & Persson (2017) menar att förskolan behöver utveckla en kunskapsbas med hjälp av forskning och beprövad erfarenhet, eftersom ämnesdidaktiska kunskaper blir allt viktigare även i förskolan. Kommer framtiden efterfråga att förskolan effektiviseras genom att utbilda och anställa ämnesansvariga förskollärare, som genom metoder, teorier och kunskap säkerställer en undervisning vilande på vetenskaplig grund? Begränsade resurser är problemet, enligt Matta (2020), vilket innebär svårigheter att uppnå en fungerande teoretisk modell som säkerställer att alla förskolor skapar en utbildning som vilar på vetenskaplig grund.

Vi kan sammanfatta att begreppen vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet behöver cirkulera ytterligare ett varv och processas hos de olika professioner som ställs inför begreppens definitioner med dess utmaningar. Professionen inom förskolan torde sedan kunna nyttja den tradition inom förskolan som står för den tysta kunskapen genom yrkeslivserfarenhet, verksamhetens rutiner samt sunt förnuft för att slutligen applicera en process som genom ett kritiskt förhållningssätt följer en vetenskaplig tradition. Genom ett systematiskt och dokumenterat arbetssätt och på ett kollektivt vis kan undervisningen generera i beprövade erfarenheter.

En fråga vi ställer oss är huruvida lärarlegitimationen med dess innebörd, beaktat kompetens, är legitim och av vikt när det gäller kvalitetssäkring av utbildningen i förskolan. Förskollärarna i vår studie torde således inneha den kompetens som krävs för att kunna praktisera och tolka uppdraget i läroplanen. Till sist konstaterar vi att vår studie pekar på att begreppsförståelsen behöver träda in långt tidigare, vilket innebär att redan på grundutbildningsnivå behöver nivån höjas för att nå en forskningsmedvetenhet hos lärarstuderande. Förskollärare som har en äldre examen behöver kompetensutvecklas och barnskötare och annan personal

måste inkluderas för att hela utbildningen ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. Görs inte dessa åtgärder riskerar förskolan med dess utbildningsinnehåll att utgöra en enda stor fabrikation.

Förslag till fortsatt forskning

Vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet är två begrepp som med fördel kan fortsätta studeras. Det kan göras studier som kopplas till skolledare, förvaltning, huvudman eller till andra personalgrupper i förskolan; barnskötare, resurspersoner eller assistenter. Vidare vore det av intresse att forska på förskolans likvärdighet. Denna studies resultat uppvisar en mångtydighet, otydlighet i ansvar och brist på gemensam förståelse av begreppen vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. Förskollärarna i studien efterfrågar tydlig ledning som bidrar till att implementera olika begrepp i förskolan. Det efterfrågas även ett gemensamt yrkesspråk som förenar professionen, vilket enligt förskollärarna anses vara av vikt för att närma sig en likvärdig utbildning. Ytterligare forskning behövs för att synliggöra professionens *tysta kunskap*, eftersom där döljer sig yrkeserfarenheter, som kan vara grunden till beprövad erfarenhet.

Referenser

Adolfsson, C-H., Håkansson, J. & Sundberg, D. (2015, april). Se inte läraren som en passiv mottagare av forskning. *Curie*. Tillgänglig: [Se inte läraren som en passiv mottagare av forskning | Tidningen Curie](#)

Ball, S. J. (2001). Gleeson, D & Husbands, C. (red). *Performativities and fabrications in the education economy: towards the performative society*. Teaching and Learning in a Performance Culture, London: Routledge Falmer, S. 210-226.

Ball, S. J. (2003) The teacher's soul and the terrors of performativity, *Journal of Education Policy*, 18:2, 215-228, DOI: [10.1080/0268093022000043065](https://doi.org/10.1080/0268093022000043065)

Bergmark, U. (2020) Teachers' professional learning when building a research-based education: Context-specific, collaborative and teacher-driven professional development. *Professional Development in Education*, ahead-of-print(ahead-of-print), 1-15.
<https://doi.org/10.1080/19415257.2020.1827011>

Bjursell, C. & Sjö Dahl, C. (2018). *Vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet i kommuners styrdokument*. Skolchefsinstitutets rapport 1:2018.

Bryman, A. (2018). *Samhällsvetenskapliga metoder*. (tredje upplagan). Stockholm: Liber.

Cherrington, S. (2018). Early childhood teachers' thinking and reflection: A model of current practice in New Zealand. *Early Years (London, England)*, 38(3), 316-332. <https://doi.org/10.1080/09575146.2016.1259211>

Denscombe, M. (2018). *Forskningshandboken: för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. (Fjärde upplagan). Lund: Studentlitteratur.

Eidevald, C. (2017). *Systematiska analyser för utvärdering och utveckling i förskolan -Hallå, hur gör man?*. Stockholm: Liber.

Fejes, A. & Thornberg, R. (red.) (2015). *Handbok i kvalitativ analys*. (2., utök. uppl.) Stockholm: Liber.

Fleer, M. (2011). Technologically constructed childhoods: Moving beyond a reproductive to a productive and critical view of curriculum development. *Australasian Journal of Early Childhood*, 36(1), 16-24.
<https://doi.org/10.1177/183693911103600104>

Eng, S. (2020, oktober). En skola på vetenskaplig grund. *Skolporten*. Tillgänglig: [En skola på vetenskaplig grund? | Skolporten](#)

Halldén, G. (red.) (2007). *Den moderna barndomen och barns vardagsliv*. Stockholm: Carlsson.

Hansson, K., & Erixon, P. (2020). Academisation and teachers' dilemmas. *European Educational Research Journal EERJ*, 19(4), 289-309.
<https://doi.org/10.1177/1474904119872935>

Höglund, C-M. (2019, maj). Lärares tysta kunskap är inte alltid den bästa. Lärarförbundet (1996-2019). *Pedagogiska magasinet: Lärarförbundets tidskrift för pedagogisk forskning och debatt*. Stockholm: Lärarförbundet.

Jahnke, A. (2019). *Utveckla utbildning: Vetenskaplig grund, beprövad erfarenhet, tyst kunskap*. (Första upplagan). Stockholm: Liber.

Jyrhämä, R., Kynäslähti, H., Krokfors, L., Byman, R., Maaranen, K., Toom, A. & Kansanen, P. (2008). The appreciation and realisation of research-based teacher

education: Finnish students' experiences of teacher education. *European Journal of Teacher Education*, 31(1), 1–16.

Kroksmark, T. (2019). Och beprövad erfarenhet i skolan- Det här brukar gå bra. *Kunskapsepidemin AB*, januari 2019, 1-32. Doi: [Beprövad erfarenhet \(artikel\) \(tomaskroksmark.se\)](#)

Kroksmark, T. (2007). Fenomenografisk didaktik - en didaktisk möjlighet. *Didaktisk tidskrift Vol.17, No.2-3, 2007. Didaktisk Tidskrift [Elektronisk resurs]. (1991-2007).*

Larsson, H. (2014). (Masteruppsats). *Rektorers uppfattningar av vad en skola på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet innebär*. Jönköping: Inom lärande, Högskolan i Jönköping. Tillgänglig: [FULLTEXT01.pdf \(diva-portal.se\)](#)

Larsson, S. (2009). A pluralist view of generalization in qualitative research. *International Journal of Research & Method in Education*, 32:1, 25-38, DOI: [10.1080/17437270902759931](#)

Linell, P. (2006). "Bara prat?" Om socialkonstruktivismen som verkställande och anställd". I U. P. Kylhammar, M. Battail, J. (red.), *Det vanställda ordet: om den svåra konsten att värna sin integritet* (s.152-193). Stockholm: Carlsson.

Matta, C. (2020). *På vetenskaplig grund: en vetenskapsteoretisk vägledning för lärare och lärarstudenter*. (Första upplagan). Stockholm: Liber.

Nordberg, A. & Jacobsson, K. (2019). Approaches and educational assessments of children's speech, language and communication development in Swedish preschools. *Early Child Development and Care*, , 1-16.

<https://doi.org/10.1080/03004430.2019.1697693>

Olsson, L, M. (2018). *Från tyst kunskap till beprövad erfarenhet: perspektiv och exempel på beprövad erfarenhet inom utbildning*. Stockholm: Lärarförlaget.

Orre, J.U. (2015, oktober). *Vilken grund vilar din förskola på?* Förskolan, 9 oktober, 1-10. Tillgänglig:

<https://www.lararen.se/forskolan/forskning/vilken-grund-vilar-din-forskola-pa>

Patel, R. & Davidson, B. (2019). *Forskningsmetodikens grunder: att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. (Femte upplagan). Lund:

Studentlitteratur.

Persson, S. (2017). *Forskningslitteracitet- en introduktion till att förstå, värdera och använda vetenskaplig kunskap*. Forskning i korthet, nr 1 2017, KFSK,

FoU-Skola. Tillgänglig: [c_814108-1_3-k_forskningslitteracitet-webb.pdf \(uu.se\)](https://www.uu.se/fo-u/skola/c_814108-1_3-k_forskningslitteracitet-webb.pdf)

Riddersporre, B. & Erlandsson, M. (2018). *Beprövad erfarenhet i förskolan: en metodbok*. (Första utgåvan). [Stockholm]: Natur & Kultur.

Riddersporre, B. & Persson, S. (red.) (2017). *Utbildningsvetenskap för förskolan*. (Andra utgåvan). Stockholm: Natur & kultur.

Robertson, C. (2010). *Vetenskap och beprövad erfarenhet – vad innebär det för förskola och skola?* I S. Eklund (red). *Forskning och undervisning om lärande 4* (Utbildning på vetenskaplig grund), s. 70-76. Tillgänglig: [FULLTEXT01.pdf \(diva-portal.org\)](https://diva-portal.org/FULLTEXT01.pdf)

Rudhe, E. (2011, november). *Vetenskaplig skola- vad är det?* *Lärarnas tidning*, 17 november, 1-11. Tillgänglig: [Vetenskaplig skola – vad är det? | Läraren \(lararen.se\)](https://www.lararen.se/vetenskaplig-skola-vad-ar-det/)

SFS 2010:800. *Skollag*. Stockholm: Utbildningsdepartementet.

SAOB = *Ordbok över svenska språket*, utgiven av Svenska Akademien. Lund 1893–. [bokstavsbarntext | SAOL | svenska.se](https://www.svenska.se/bokstavsbarntext) (hämtat september 2021).

Skolinspektionen. (2018). *Slutrapport. Förskolans kvalitet och måluppfyllelse- ett treårigt regeringsuppdrag att granska förskolan*. Regeringsrapport 2018.

Diarienummer: 2015:3 364. Stockholm: Skolinspektionen.

Skolinspektionen. (2019). *Vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet - förutsättningar och arbetsformer i grundskolan*. Stockholm: Skolinspektionen.

Fulltext i pdf-format fritt tillgänglig från skolinspektionen:

<https://www.skolinspektionen.se/beslut-rapporter-statistik/publikationer/kvalitetsgranskning/2019/vetenskaplig-grund-och-beprovad-erfarenhet---forutsattningar-och-arbetsformer-i-grundskolan/>

Skolverket. (2018). *Läroplan för förskolan 2018*. Tillgänglig: [Läroplan för förskolan, Lpfö 18 - Skolverket](#)

Skolverket. (2020a). *Att ställa frågor och söka svar: samarbete för vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet*. (Första upplagan, första tryckningen). Stockholm: Skolverket.

Skolverket. (2020b). *Förskolan styrs av Skollagen och läroplanen*. Fulltext i pdf-format fritt tillgänglig från Skolverket: Hämtad 2021-03-21

<https://www.skolverket.se/undervisning/forskolan/laroplan-for-forskolan/forskolan-styrs-av-Skollagen-och-laroplanen> (Senast uppdaterad 07 april 2020)

Skolverket. (2019). *Matematiska aktiviteter*. Fulltext i pdf-format fritt tillgänglig från Skolverket: Hämtad 2021-05-31

https://larportalen.skolverket.se/LarportalenAPI/api-v2/document/path/larportalen/material/inriktningar/1-matematik/F%C3%B6rskoleklass/451_forskoleklassensmatematik/del_01/Material/Flik/Del_01_MomentA/Artiklar/FSK_01A_01_aktiviteter.docx

Skolverket. (30 augusti 2021). *Lärarlegitimation och förskolläraryrke*.
<https://www.skolverket.se/regler-och-ansvar/lararlegitimation-och-forskollarlegitimation>

Socialstyrelsen. (2000). *Nationellt stöd för kunskapsutveckling inom socialtjänsten*. Stockholm: Socialstyrelsen. Fulltext i pdf-format fritt tillgänglig från Socialstyrelsen
https://socialstyrelsen.se/_api/publication/huvuddokument/?artikelnummer=2000-3-12s samt
<https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/handbocker/2020-8-6877.pdf>

Utbildningsdepartementet. (1998). *Läroplan för förskolan: Lpfö 98*. Stockholm: Utbildningsdep., Regeringskansliet. Fulltext i pdf-format fritt tillgänglig:
<http://ncm.gu.se/media/kursplaner/forskola/1998.pdf>

Vallberg Roth, A. (2013). *Nordisk komparativ analys av riktlinjer för kvalitet och innehåll i förskolorna* [Elektronisk resurs]. Nordiska Ministerrådet.

Vallberg Roth, A. (2020), *Faculty of Education and Society, Malmö University, & Children Youth and Society (BUS)*. (2020). What may characterise teaching in preschool? the written descriptions of swedish preschool teachers and managers in 2016. *Scandinavian Journal of Educational Research*, 64(1), 1-21.
<https://doi.org/10.1080/00313831.2018.1479301>

Vetenskapsrådet. (2017). *God forskningssed* [Elektronisk resurs]. (Reviderad utgåva). Stockholm: Vetenskapsrådet.

Bilaga 1

Information över deltagande informanter i studien

- Informant 1 har en bakgrund som barnskötare och tog sin förskollärarexamen år 2005.
- Informant 2 har en bakgrund som barnskötare och tog sin förskollärarexamen år 2005 och har yrkesbefattning utvecklingspedagog.
- Informant 3 tog sin förskollärarexamen år 2009.
- Informant 4 tog sin förskollärarexamen år 1992.
- Informant 5 tog sin förskollärarexamen år 2006 och var tidigare undersköterska och personlig assistent.
- Informant 6 tog sin förskollärarexamen år 2006 med en bakgrund som undersköterska.
- Informant 7 har en bakgrund som barnskötare sedan 1981 och tog förskollärarexamen år 2006 (tror hon).
- Informant 8 tog sin förskollärarexamen år 1992.
- Informant 9 tog sin förskollärarexamen år 2008.
- Informant 10 tog sin förskollärarexamen år 2005 och har yrkesbefattning förste förskollärare.

Bilaga 2

Intervjufrågor till fokusgruppen

1. Som ni vet har vi fått nya begrepp att förhålla oss till i förskolan: *vetenskaplig grund* och *beprövad erfarenhet* kan ni inledningsvis säga något om det?

Vi delar upp begreppen:

2. Berätta hur ni ser på begreppet “vetenskaplig grund”?
Be om att utveckla eller berätta mer!
3. Berätta hur ni ser på innebörden av “beprövad erfarenhet”?
Be om att utveckla eller berätta mer!
4. Berätta om “vetenskaplig grund” och “beprövad erfarenhet” i relation till ditt undervisningsuppdrag i förskolan?
Be om att utveckla eller berätta mer!
5. Berätta om “vetenskaplig grund” och “beprövad erfarenhet” relaterat till din förskolas verksamhet.
Be om att utveckla eller berätta mer

Fakulteten för lärarutbildning

Datum: 29 mars 2021

Missivbrev

Hej!

Vi är två studenter, Cecilia Henriksson och Pella Thörnberg, som studerar på magisterprogrammet i utbildningsvetenskap, 60hp, vid Högskolan i Kristianstad. Vid vår sista termin genomför vi ett självständigt arbete. Undersökningen är en studien med syfte att bidra med kunskaper om vilka förståelser av vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet som konstrueras i kommunikation mellan förskollärare.

Den nya läroplanen för förskolan började gälla från den 1 juli 2019. Två för förskolan nya begrepp synliggjordes häri och följande mening går att läsa i styrdokument: *“Utbildningen ska alltid vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet när det gäller såväl innehåll som arbetsätt”*. Förskollärarna ansvarar för undervisningen i förskolan som ska vila på de båda begreppen.

Syftet med studien är att bidra med kunskaper om vilka förståelser av vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet som konstrueras i kommunikation mellan förskollärare. Vi har därför ett intresse av att studera hur du som förskollärare, och deltar i fokusgruppsamtalet, talar om begreppen.

Du som får detta brev är förskollärare och inbjuden att delta i ett digitalt fokusgruppsamtal. Vid fokusgruppsamtalet kommer ni att få intervjufrågor för att generera ett samtalsliknande diskussion i mellan er.

I fokusgruppen ingår det 5-6 förskollärare samt vi två som genomför undersökningen.

Fokusgrupperna kommer att hållas digitalt via ett videomötesprogram och

Bilaga 3

På magister och masterprogrammen vid Högskolan Kristianstad skriver studenterna ett självständigt arbete under sin sista termin. I detta arbete ingår att göra en egen vetenskaplig studie med utgångspunkt i en forskningsfråga som kommit att engagera studenterna under utbildningens gång. Till studien samlas ofta material in vid olika verksamheter, i form av t.ex. intervjuer, enkäter och observationer. Ansvarig för dina personuppgifter är Högskolan Kristianstad. Enligt EU:s dataskyddsförordning har du rätt att kostnadsfritt få ta del av de uppgifter om dig som hanteras i studien, och vid behov få eventuella fel rättade. Det självständiga arbetet motsvarar 15 högskolepoäng. När detta har blivit godkänt publiceras det i databasen DIVA <https://www.hkr.se/om-hkr/organisation/larander-esurscentrum/publicering/>

beräknas ta ca en timme. Dokumentation kommer att ske med ljudinspelning och videoregistrering, med hjälp av funktioner i programmet. Det insamlade materialet kommer vi (Cecilia och Pella) ha tillgång till och användas som underlag i studien. Vi planerar att genomföra två fokusgrupper.

Resultatet kommer att sammanställas i ett självständigt arbete på ett sådant sätt att vare sig du, din arbetsplats eller kommun kommer att kunna identifieras. Data från studien kommer att hanteras utifrån Dataskyddsförordningens och GDPR:s regler vilket innebär att all dokumentation kommer att förvaras på ett digitalt säkrat sätt tills uppsatsen är godkänd, därefter förstörs uppgifterna från fokusgrupperna.

Vår studie utgår från Vetenskapsrådets forskningsetiska principer. Du kan ta del av informationen via:

<https://www.vr.se/analys/rapporter/vara-rapporter/2017-08-29-god-forskningssed.html>

Din medverkan är frivillig och du har rätt att avbryta din medverkan innan arbetet är klart i juni 2021, utan någon särskild förklaring. När uppsatsen är klar kommer du att få tillgång till att kunna läsa den.

Kontaktuppgifter:

Cecilia Henriksson

Telefon: xxxx-xxxxxx

Mail: cecilianhenriksson@hotmail.com

Pella Thörnberg

Telefon: xxxx-xxxxxx

Mail: pella73@hotmail.se

Studentens namn

.....

Studentens underskrift

Studentens namn

.....

Studentens underskrift

Handledare:

Agneta Jonsson. Mailadress: agneta.jonsson@hkr.se

Kontaktuppgifter Högskolan i Kristianstad:

www.hkr.se / 044-2503000

Samtyckesblankett

Jag har tagit del av ovanstående information och samtycker till att delta i studien:

Ja

Nej

Ort:..... Datum:.....

Namn:.....

Namnförtydligande .....

Återlämnas till.....senast den.....